

ทวิลักษณ์ของชนชั้นล่างชาวจีนในเรื่องสั้นของหลู่ซิ่น
Dualism of the Chinese Lower Class as Reflected
in Lu Hsun's Short Stories

เจื่อง ถิ หั่ง¹*

Truong Thi Hang

Received: August 17, 2025

Revised: November 27, 2025

Accepted: December 1, 2025

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Science, Lampang Rajabhat University, Thailand

*Corresponding Author: E-mail: hang@g.pru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความเป็นทวิลักษณ์ของชนชั้นล่างชาวจีนจากเรื่องสั้นจำนวน 11 เรื่อง ของหลู่ซิ่น หนึ่งในนักเขียนที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ข้อมูลจากเอกสาร และดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทวิลักษณ์และวรรณกรรมของหลู่ซิ่น การวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาและการตีความเป็นหลัก และการนำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดทวิลักษณ์ที่แบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ทวิลักษณ์ในระดับสังคมและทวิลักษณ์ในระดับปัจเจกบุคคลเป็นกรอบคิดในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ในระดับสังคมส่วนรวม ชนชั้นล่างชาวจีนมีทั้งข้อดีที่ประกอบด้วยความขยันอดทนและความมีน้ำใจ และข้อจำกัด ได้แก่ ความสอสุดรู้สอสุดเห็นและความไม่ซื่อสัตย์ การพิจารณาในระดับปัจเจกบุคคลนั้น ตัวละครอา Q ในเรื่อง “ประวัติจริงของอา Q” ซึ่งเป็นตัวแทนของชนชั้นล่างชาวจีนที่เป็นบุรุษเพศ มีบุคลิกภาพย้อนแย้ง ประกอบด้วย ความมโหฬารทั้งกับความขลาดเขลา สะท้อนผ่านลักษณะนิสัยของตัวละครที่ชอบกดขี่ข่มเหงผู้ที่อ่อนแอกว่าแต่ในขณะเดียวกันก็มีความเกรงกลัวและสยบระย่อต่อผู้มีอำนาจ และการมีอคติต่อผู้หญิงกับการปรารถนาความรัก ขณะที่ตัวละครอัยกู่ในเรื่อง “หย่าร้าง” เป็นภาพตัวแทนของชนชั้นล่างชาวจีนที่เป็นสตรีเพศโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มภรรยานอกขนบนิยมในพื้นที่ชนบทของจีน โดยแสดงความมโหฬารทั้งต่อคนใกล้ชิดแต่ขณะเดียวกันก็มีความประหม่าและสยบระย่อเมื่อต้องเผชิญกับผู้ที่มีอำนาจ

คำสำคัญ: ทวิลักษณ์ ชนชั้นล่าง ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 หลู่ซิ่น เรื่องสั้น

Abstract

This study aimed to examine the dualism of the Chinese lower class as reflected in eleven short stories by Lu Hsun, one of the greatest writers in modern Chinese history. It was a qualitative study based on documentary data and was conducted in three stages: collecting data from documents and previous studies related to the concept of dualism and Lu Hsun's literary works, analyzing the data primarily through content analysis and interpretation, and presenting the findings through descriptive analysis. The study adopted the concept of dualism as its analytical framework, which was divided into two levels: social dualism and individual dualism. The findings revealed that, at the societal level, the Chinese lower class possessed both strengths, such as diligence and generosity, and limitations, including inquisitiveness and dishonesty. At the individual level, the character Ah Q in "The true story of Ah Q" representing the male Chinese lower class exhibited a contradictory personality characterized by arrogance and ignorance, which was manifested in traits of subservience to authority while simultaneously demonstrating a propensity to oppress those of a lower status, as well as prejudice against women alongside a desire for love. Meanwhile, the character Aigu in "Divorce" representing the female Chinese lower class, particularly wives living outside traditional norms in rural China was portrayed as arrogant and domineering toward those close to her, yet at the same time timid and submissive when facing authority figures.

Keywords: dualism, lower class, early 20th century, Lu Hsun, short stories

บทนำ

หลู่ซิ่นหรือหลู่ซวิน (Lu Hsun/Lu Xun/Lu Run, ค.ศ. 1881-1936) เป็นนามปากกาของโจวชูเหริน (Zhou Shuren) นักเขียนผู้เปลี่ยนโฉมวงการวรรณกรรมจีนสมัยใหม่ ดังที่ Gu (2021, p. 76) ตั้งข้อสังเกตว่า วรรณกรรมจีนมีประวัติยาวนานไม่น้อยกว่า 3,000 ปี โดยวรรณกรรมจีนสมัยใหม่ปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนในช่วงทศวรรษที่ 2 แห่งคริสต์ศตวรรษที่ 20 ภายใต้อิทธิพลของวรรณกรรมตะวันตก อย่างไรก็ตาม แม้ปัญญาชนชาวจีนที่มีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะมีจำนวนมาก แต่ผู้ที่ได้รับการยอมรับเป็นเอกฉันทในฐานะ “บิดาแห่งวรรณกรรมจีนสมัยใหม่” มีเพียงคนเดียว คือ หลู่ซิ่น สอดคล้องกับ Yu (2019, p. 391) ที่กล่าวว่า หลู่ซิ่นประพันธ์วรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีไม่มาก แต่ความโดดเด่นของเขาในวงการวรรณกรรมจีนสมัยใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลที่เรื้อรัง “Call to arms” (ตะโกนสู้) และ “Wandering” (ละล้าละลัง) มีต่อศิลปินนักเขียนทั้งชาวจีนและชาวต่างประเทศเป็นสิ่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้

หลู่ซิ่นมีชีวิตอยู่ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 - ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 อันเป็นช่วงที่มีดমনที่สุดช่วงหนึ่งในประวัติศาสตร์ ของชนชาติจีนหรือที่เรียกว่า หวังหัวเลี้ยวหัวต่อของประเทศ ทั้งนี้ เพราะการปฏิวัติซินไฮ่ (Xinhai revolution) เมื่อ ค.ศ. 1911 แม้จะล้มล้างราชวงศ์ชิงและนำไปสู่การสถาปนาสาธารณรัฐจีนใน ค.ศ. 1912 แต่โครงสร้างเชิงอำนาจ ลักษณะนิสัยของผู้คน รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของจีนยังคงอบอวลด้วยกลิ่นอายของวัฒนธรรมศักดินาที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคมจีนมานานกว่า 4,000 ปี (Wei, & Truong, 2024, p. 29) ชนชั้นนายทุนจีนซึ่งมีซุนยัตเซ็น (Sun Yatsen) เป็นผู้นำในระยะแรกและต่อมาสืบทอดอำนาจโดยเจียงไคเช็ค (Chiang Kaishek) ได้ขึ้นมามีบทบาททางการเมืองแทนชนชั้นศักดินา แต่ก็มีคามอ่อนแอด้านอุดมการณ์และประสบการณ์ในการบริหารประเทศ ทำให้ต้องพึ่งพากำลังทหารต่างชาติในการปราบปรามกลุ่มพลังทางการเมืองที่เป็นปฏิปักษ์กับตน

ตัวอย่าง เช่น เหตุการณ์ที่ขุนยัตเซ็นยอมสละตำแหน่งประธานาธิบดีเฉพาะกาลแห่งสาธารณรัฐจีนแก่หยวนซื่อไช่ (Yuan Shikai) ขุนศึกที่มีอำนาจทางการเมือง ขณะนั้น ด้วยความหวังว่า หยวนซื่อไช่จะสามารถโค่นล้มระบอบศักดินาและร่วมมือกับฝ่ายปฏิวัติในการสรรค์สร้างระบอบสาธารณรัฐอย่างสมบูรณ์ได้ อย่างไรก็ตาม หลังหยวนซื่อไช่ขึ้นดำรงตำแหน่ง เขาก็ปกครองประเทศในลักษณะเผด็จการเบ็ดเสร็จตลอดจนปราบปรามประชาชนผู้มีความเห็นต่างทางการเมือง ทำให้มีผู้เสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บจำนวนมาก (Issarangkura Na Ayuthaya, 2006, p. 12) ไม่เพียงเท่านั้น ใน ค.ศ. 1927 เจียงไคเช็คยังร่วมมือกับสมาคมลับและกงสุลต่างชาติในนครเซี่ยงไฮ้ ดำเนินการปราบปรามสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนอย่างโหดเหี้ยม ก่อนจะประกาศสถาปนาสาธารณรัฐจีนขึ้นใหม่อีกครั้งและได้รับการรับรองจากประเทศมหาอำนาจตะวันตกทันที (Khamriang, 1980, p. 188) ขณะที่กลุ่มอนุรักษนิยมนำโดยขุนศึกที่ปรารถนาจะฟื้นฟูการปกครองตามระบอบศักดินายังคงมีอิทธิพลอย่างสูงในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการทหาร ยิ่งไปกว่านั้น ประชาชนจีนในยุคร่วมสมัยกับหลูซันยังต้องเผชิญกับการรุกรานจากมหาอำนาจตะวันตก ตลอดจนการก่อสงครามที่โหดร้ายทารุณของกองทัพญี่ปุ่น (Truong, 2025, p. 397) สภาพสับสนอลหม่านและความไร้ทิศทางดังที่กล่าวมาสร้างความเจ็บปวดรวดร้าวแก่ชาวจีนทั่วประเทศ แต่ขณะเดียวกันก็เปรียบเสมือนสนามทดสอบความแข็งแกร่งของผู้คนในสังคมร่วมสมัย ประจักษ์จากที่นักเขียนจีนมีการแบ่งแยกอย่างชัดเจนระหว่างกลุ่มที่สนับสนุนรัฐบาลทั้งสมัยนำโดยขุนศึกและสมัยนำโดยพรรคก๊กมินตั๋งของเจียงไคเช็ค กับกลุ่มที่อยู่เคียงข้างชนชั้นล่างซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ หลูซันเป็นหนึ่งในนักเขียนที่ปกป้องผลประโยชน์ของประเทศจีน และมุ่งมั่นที่จะใช้ผลงานศิลปะเพื่อรับใช้ประชาชน เขาจึงเป็นนักเขียนที่ทรงอิทธิพลทั้งในวงการวรรณกรรมและวงการทางการเมืองของจีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 เหมาเจอตง ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีนเป็นนักการเมืองคนหนึ่งที่ให้ความเคารพนับถือหลูซันอย่างสูง ดังที่เขาเคยเขียนถึงหลูซันว่า “ท่านไม่เพียงแต่เป็นนักวรรณคดีที่ยิ่งใหญ่

เท่านั้น หากยังเป็นนักคิดที่ยิ่งใหญ่ และนักปราชญ์ที่ยิ่งใหญ่ด้วย” (Mao, 1979, p. 254) ชื่อเสียงของหลู่ซิ่นไม่เพียงถูกจำกัดอยู่ในประเทศจีนแห่งเดียว หากได้รับการเผยแพร่ในแวดวงกว้างทั้งในวงการวรรณกรรมตะวันออก เช่น เวียดนาม ไทย และญี่ปุ่น ฯลฯ และวงการวรรณกรรมตะวันตก เช่น รัสเซีย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และฝรั่งเศส ฯลฯ ในวงวิชาการไทยนั้น หลู่ซิ่นมีอิทธิพลต่อนักวิชาการที่ยกย่องแนวคิด “ศิลปะเพื่อชีวิต” เช่น จิตร ภูมิศักดิ์ ยกย่องหลู่ซิ่นว่า เป็น “พ่อของจิตร” (Samienaree, 2024) อารีย์ ลีวีระ ผู้แปลความเรียงชุด “บันทึกกลางดึก” ของหลู่ซิ่นแสดงความชื่นชอบนักเขียนผู้นี้อย่างเปิดเผยในหนังสือ “คนกินคน” (Leewira, 2522) ถึงแม้ผลงานของหลู่ซิ่นจะเป็นเอกสารต้องห้ามในสังคมไทยช่วงต้นพุทธศตวรรษ 2500 ขณะที่ Kalkaew (n.d.) มีความเห็นว่า หลู่ซิ่นเป็น “นักวรรณกรรมเอกอันดับสองของโลกรองจากแม็กซิม กอร์กี้”

ในฐานะ “บิดาแห่งวรรณกรรมจีนสมัยใหม่” (Father of modern Chinese literature) (Yu, 2019, p. 386) บทบาทของหลู่ซิ่นในการเปลี่ยนโฉมวงการวรรณกรรมจีนมีหลายประการ อันดับแรก คือ การใช้รูปแบบเรื่องสั้นมานำเสนอปัญหาต่าง ๆ ในสังคมร่วมสมัย ดังที่ Limpanusorn (2003, p. 20) ตั้งข้อสังเกตว่า รูปแบบวรรณกรรมของหลู่ซิ่น “ผิดจากขนบเดิมทั้งในด้านโครงเรื่อง แนวเรื่อง สื่อกาหรือนำเสนอ” ประการต่อมา คือ หลู่ซิ่นเป็นผู้บุกเบิกด้านการใช้ภาษาชาวบ้านหรือภาษาพูดในการประพันธ์แทนที่จะใช้ภาษาจีนคลาสสิกเหมือนวรรณกรรมศักดินา (Kumar, 2023; Rydholm, 2022) ไม่เพียงเท่านั้น Gu (2021) มีความเห็นว่า เรื่องสั้นของหลู่ซิ่นมีลักษณะเป็นวรรณกรรมสมัยใหม่ (Modern literature) เนื่องจากต่อต้านลัทธิขงจื้อและจารีตแบบเก่า ขณะเดียวกันก็มีความเป็นวรรณกรรมหลังสมัยใหม่ (Postmodern literature) เพราะผลงานของเขาหลายเรื่องไม่ได้ดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา กลับสะท้อนภาพรวมของสังคมจีนในห้วงประวัติศาสตร์อันยาวนาน เช่น ใน “บันทึกประจำวันของคนบ้า” เรื่องสั้นที่ทำให้หลู่ซิ่นมีชื่อเสียงและทำให้วงการวรรณกรรมจีนสมัยใหม่สะท้อนอย่างลึกซึ้ง ตัวละครเอกมีความสับสนเกี่ยวกับวันเวลา ดังนั้น ในบันทึก

ประจำวันของเขาจึงไม่ได้ระบุข้อมูลส่วนนี้อย่างชัดเจน เพียงแต่กล่าวถึงความรู้สึกของตัวละครเกี่ยวกับสภาพสังคมจีนว่า เป็นสังคม “คนกินคน” ทั้งหมดนี้สื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ว่า ปรากฏการณ์ที่คนมีอำนาจกดขี่ข่มเหงคนที่อ่อนแอกว่าเคยเป็นวัฒนธรรมของจีนในอดีตและในยุคร่วมสมัยกับหลู่ซิ่น และอาจจะเป็นวัฒนธรรมของจีนต่อไปในอนาคตด้วยถ้าหากประชาชนไม่มีส่วนร่วมในขบวนการปฏิรูปประเทศ การที่เรื่องสั้นของหลู่ซิ่นสะท้อนความเป็นวรรณกรรมสมัยใหม่ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 - กลางคริสต์ศตวรรษที่ 20 และขณะเดียวกันก็มีลักษณะของวรรณกรรมหลังสมัยใหม่ที่ก่อตัวขึ้นตั้งแต่ช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา แสดงให้เห็นถึงความล้ำสมัยทางความคิดของหลู่ซิ่น ตลอดจนจิตวิญญาณอันเป็นอิสระของเขาซึ่งไม่มีกลุ่มพลังทางการเมืองหรือกระแสนิยมใด ๆ สามารถครอบงำได้

อิทธิพลของหลู่ซิ่นในวงการทางการเมืองและวงการวรรณกรรมของจีนช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ส่งผลให้ชีวิตและผลงานของหลู่ซิ่นได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง งานวิจัยเกี่ยวกับหลู่ซิ่นที่เป็นภาษาไทยมีตั้งแต่ผลงานของเหมาเจ๋อตงเรื่อง “ศึกษาหลู่ซิ่น” แปลโดยปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (Mao, 1979) เรื่อง “ทัศนะในการมองสังคมจีนของหลู่ซิ่น : ศึกษาจากงานเขียน” ของณปรีชัญ บุญवास (Boonwas, 2000) เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมของหลู่ซิ่นกับเรื่องอาคิวิ เจิ้งจ้วนฉบับแปล” ของศิริเพ็ชร ทฤษฎานาวดี (Triasanawadee, 2001) เรื่อง “บุคลิกภาพผิดปกติของตัวละครในวรรณกรรมจีนสมัยขบวนการวัฒนธรรมใหม่ (ค.ศ. 1918-1924)” ของกรุตา เชียงจิ่ง (Siangjong, 2014) และเรื่อง “การเผยแพร่วรรณคดีจีนสมัยใหม่ในปัจจุบัน : วิเคราะห์ผ่านพิพิธภัณฑน์นักเขียน ‘หลู่ซิ่น’ ” ของสุพัตรา ห.เพียรเจริญ (Horpianjaroen, 2020) ด้านผลงานวิจัยที่เป็นภาษาอังกฤษ ประกอบด้วย 7 เรื่อง ได้แก่ “Lu Hsun and revolution in modern China” ของ Chisolm (1967) “A brief introduction to Lu Xun and his short stories” ของ Yu (2019) “Analysis of the human nature in modern China based on Lu Xun’s works”

ของ Deng (2020) “Lu Xun and modern Chinese literature in the context of world literature” ของ Gu (2021) “Lu Run and modern China” ของ Jia (2021) “The worlds of multiglossia in modern Chinese fiction : Lu Xun’s ‘A madman’s diary’ and the ‘Shaky house’ ” ของ Rydholm (2022) และ “Potential conflicting convergence of Maoism and Lu Xun’s thought in the history of modern China” ของ Kumar (2023)

เมื่อมองโดยภาพรวม งานวิจัยที่ผ่านมาได้นำเสนอภาพลักษณ์ของหลู่ซินในฐานะนักเขียนที่กล้าหาญ และเป็นผู้เปลี่ยนโฉมวงการวรรณกรรมจีนสมัยใหม่ผ่านการใช้รูปแบบการประพันธ์ ภาษา และสารัตถะที่ปราศจากอิทธิพลของวรรณกรรมศักดินา อย่างไรก็ตาม น่าสังเกตว่า นักวิชาการส่วนใหญ่พิจารณาเนื้อหาวรรณกรรมของหลู่ซินโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาของสังคมจีนในห้วงหัวเลี้ยวหัวต่อจากมุมมองด้านลบเพียงด้านเดียว ทั้งที่คณาจารย์ของหลู่ซินต่อขบวนการปฏิวัติของจีนโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านศิลปะและวัฒนธรรม ได้สะท้อนลักษณะประนีประนอมของเขาอย่างชัดเจน หลู่ซินแม้จะไม่เห็นด้วยกับวัฒนธรรมศักดินาที่เหนียวรั้งความเจริญก้าวหน้าของประเทศ และชื่นชอบแนวคิดของชาวตะวันตกหลายประการ กระนั้นเขาก็เห็นถึงความจำเป็นที่จีนจะต้องอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติควบคู่ไปกับการเปิดรับกระแสวัฒนธรรมตะวันตกอย่างมีวิจารณญาณ แต่มุมมองดังกล่าวมักจะถูกมองข้ามด้วยเหตุผลทางการเมือง เนื่องจากพรรคคอมมิวนิสต์จีนต้องการสลัดอิทธิพลของระบอบศักดินาให้พ้นไปจากแผ่นดินจีน ผลงานของหลู่ซินยังชี้ให้เห็นว่า แนวคิดตะวันตกซึ่งเริ่มมีอิทธิพลต่อสังคมจีนในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 - ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ช่วยให้สังคมจีนมีลักษณะเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างน่าสนใจ ขณะที่ความสับสนอลหม่านด้านการเมืองการปกครองก็เปรียบได้กับสนามทดสอบความแข็งแกร่งของชนชั้นต่าง ๆ ในสังคม รวมถึงการเพิกเฉยต่อการเมืองที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศจีนด้วย นอกจากนี้ บทบาทของหลู่ซินในฐานะนักเขียนแนว “ศิลปะเพื่อชีวิต” ชี้นำในวงการ

วรรณกรรมจีนสมัยใหม่ ถ้าหากได้รับการพิจารณาโดยปราศจากการถูกรอบงำทางการเมือง ก็ย่อมทำให้เห็นลักษณะที่เป็นตัวของตัวเอง และคุณูปการของหลักฐานต่อขบวนการวิวัฒนาการของจีนในช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่านชัดเจนขึ้น ในอีกด้านหนึ่งก็ทำให้ประจักษ์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับการเมืองในแง่ที่ระบอบการปกครองมีผลโดยตรงต่อชื่อเสียงและกระบวนการเผยแพร่ผลงานของศิลปินนักเขียน

กลุ่มชนที่อยู่ในฐานะต่ำสุดในสังคม นอกจากคำเรียกที่ว่า “ชนชั้นล่าง” แล้ว ยังมีคำศัพท์อื่นที่มีความหมายใกล้เคียงกัน อาทิ “ชนชั้นผู้ใช้แรงงาน” (Yodkamonsat, 1997, p. 143) และ “ชนชั้นต่ำ” (Charoentham, 2016, p. 7) ด้านภาษาอังกฤษมักจะใช้คำว่า “Lower class” (Charoentham, 2016, p. 8; Thongbaiyai, 2016, p. 12) อย่างไรก็ตาม จอร์จ ออร์เวลล์ (George Orwell) นักเขียนชื่อดังชาวอังกฤษกลับใช้คำว่า “The low” (Orwell, 2013, p. 231) ในผลงานวรรณกรรมของเขาเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้กำหนดความหมายของคำว่า “ต่ำ” “แรงงาน” และ “ล่าง” ตามลำดับว่า “ต่ำ ว. ตรงข้ามกับสูง, มีระดับด้อยหรือน้อยกว่าปกติ เช่น ความดันโลหิตต่ำ ต่ำช้า ว. เลวทราม” (The Royal Institute, 2013, p. 497) “แรงงาน น. ประชากรในวัยทำงาน ไม่รวมถึงคนพิการ คนวิกลจริต นักเรียน นักศึกษา แม่บ้าน นักบวช ทหาร ผู้ต้องขังและผู้ประกอบกิจการเพื่อหาทำไร” (The Royal Institute, 2013, p. 1023) และ “ล่าง ว. อยู่ในที่หรือฐานะต่ำกว่าสิ่งที่อ้างอิง, ถัดไปข้างใต้ เช่น พื้นล่าง ชั้นล่าง ข้างล่าง อยู่ล่าง” (The Royal Institute, 2013, p. 1052) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้คำว่า “ชนชั้นล่าง” แทนคำว่า “ชนชั้นต่ำ” และ “ชนชั้นผู้ใช้แรงงาน” เนื่องจากคำว่า “ล่าง” สื่อความหมายกว้างโดยเน้นฐานะทางสังคมของบุคคลเพียงอย่างเดียว ขณะที่คำว่า “ต่ำ” อาจทำให้เชื่อมโยงไปถึงความหย่อนในทางศีลธรรมด้วย กระนั้นก็ตาม เมื่อมองโดยภาพรวมคำศัพท์ทั้ง 3 คำ ล้วนสื่อถึงผู้ใช้แรงงานที่หาเช้ากินค่ำด้วยความลำบาก และมีคุณภาพชีวิตในระดับที่ต่ำกว่ามาตรฐาน ที่น่าสังเกต คือ ชนชั้นล่างมักจะไม่ให้ความสนใจต่อกิจกรรมทางการเมือง

อันเนื่องมาจากข้อจำกัดด้านความรู้และภาระงานที่หนักหน่วงจนไม่เอื้อต่อการใช้เวลาพิจารณาหรือวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมร่วมสมัย เมื่อความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนายทุนกับชนชั้นแรงงานทวีความรุนแรงขึ้นในสังคมอุตสาหกรรมตะวันตกช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 และพัฒนาเป็นปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่ได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง “ชนชั้นล่าง” ในฐานะกลุ่มเปราะบางและอยู่ในภาวะเสียเปรียบก็เริ่มได้รับความสนใจจากกลุ่มอื่น ๆ ในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มปัญญาชน เช่น นักเขียนและนักวิชาการ ฯลฯ สังคมจีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 แม้จะได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตก แต่มุมมองเกี่ยวกับชนชั้นล่างยังคงเป็นประเด็นใหม่ และมักจะถูกมองข้ามในฐานะที่ชนกลุ่มนี้ไม่มีความสำคัญใด ๆ ต่อกิจกรรมด้านการเมือง สังคม และวัฒนธรรมของประเทศ

ด้วยเหตุนี้ การที่หลู่ซินให้ความสนใจกับชนชั้นล่างชาวจีนด้วยการใช้ผลงานวรรณกรรมมานำเสนอวิถีชีวิตของชนกลุ่มนี้จึงถือเป็นคุณูปการอันยิ่งใหญ่ นอกเหนือจากเหตุผลในการต่อต้านวรรณกรรมศักดินาที่เน้นเรื่องราวเกี่ยวกับราชสำนักและชนชั้นสูงอย่างเดียวแล้ว (Limpanusorn, 2003, p. 20) หลู่ซินยังมองเห็นพลังของชนชั้นล่างในฐานะประชากรส่วนใหญ่ ทำให้ชนกลุ่มนี้สามารถเข้ามาแบกรับภาระหน้าที่ในการสร้างสรรค์ประเทศจีนสมัยใหม่ได้ มุมมองเกี่ยวกับชนชั้นล่างดังกล่าวสะท้อนวิสัยทัศน์อันกว้างไกลของหลู่ซินซึ่งนักประพันธ์และนักการเมืองในยุคร่วมสมัยกับเขาน้อยคนนักที่จะตระหนักถึง อย่างไรก็ตาม หลู่ซินไม่ได้ยกย่องชนชั้นล่างอย่างหน้ามิดตามัวหากพิจารณาทั้งข้อดีที่เป็นมรดกตกทอดของชนชาติจีน และข้อจำกัดอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากจารีตต่าง ๆ ในระบอบศักดินา การนำเสนอความเป็นทวิลักษณ์ของชนชั้นล่างชาวจีนนั้น หลู่ซินมีจุดมุ่งหมายให้ชนกลุ่มนี้รับรู้ถึงสภาพที่เป็นจริง และเผชิญหน้ากับปัญหาอุปสรรคในชีวิตอย่างซื่อสัตย์และกล้าหาญ จากนั้นแสวงหาแนวทางพัฒนาตนเองและมีส่วนร่วมในขบวนการปฏิรูปประเทศ

“ทวิลักษณ์” หรือลักษณะที่เป็นคู่ไม่ใช่แนวคิดใหม่ หากเป็นกฎธรรมชาติที่อยู่ควบคู่กับสังคมมนุษย์มาแต่ดึกดำบรรพ์ และมักจะถูกสอดแทรกอยู่ในหลักธรรมคำสอนทางศาสนาในลักษณะการอยู่ร่วมกันของสองส่วนหรือสองสภาวะที่ตรงข้ามกัน เช่น กลางวัน-กลางคืน ความดี-ความชั่ว ความเจริญ-ความเสื่อม ความยิ่งใหญ่-ความเรียบง่าย และข้อดี-ข้อจำกัด ฯลฯ การเข้าใจแก่นหลักของแนวคิดนี้ช่วยให้มนุษย์ไม่ยึดติดกับความสมบูรณ์แบบ หรือพิจารณาปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในลักษณะสุดโต่ง หากมองชีวิตในแง่ที่ก่อปรด้วยสองสภาวะ และมนุษย์ล้วนแต่มีข้อดีและข้อจำกัดควบคู่กัน ปัจเจกบุคคลที่เข้าใจแนวคิดนี้จะค่อย ๆ ลดอัตตาและขณะเดียวกันก็แสวงหาแนวทางพัฒนาตนเองให้เข้าใจกลไกความบริสุทธิ์พร้อมมากขึ้น ท่ามกลางบริบทของสังคมจีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ซึ่งนิยายปรัมปราที่เน้นการสร้างโลกแห่งจินตนาการยังคงมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้คน การชี้ให้เห็นถึงความเป็นทวิลักษณ์ของมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชนชั้นล่างชาวจีน สะท้อนบทบาทของหลู่ซินในฐานะนักเขียนแนว “ศิลปะเพื่อชีวิต” ที่มุ่งปลุกเร้าให้ประชาชนตื่นจากความฝัน ตัวอย่าง เช่น ใน “สู่ดวงจันทร์” (Lu Hsun, 2020, pp. 428-447) และ “ตีดาบ” (Lu Hsun, 2020, pp. 448-485) เรื่องสั้นที่หลู่ซินอาศัยเค้าโครงนิยายปรัมปราในการดำเนินเรื่อง เขาโจมตีวาทกรรมวีรบุรุษที่พระเอกจะต้องมีรูปลักษณะงดงามและเก่งกล้าสามารถตั้งแต่อายุยังน้อยโดยไม่ผ่านกระบวนการฝึกฝนใด ๆ ขณะที่การประกอบวีรกรรมก็มีขึ้นอย่างง่ายดายจากที่ได้รับอาวุธพิเศษหรือความช่วยเหลือจากสิ่งเหนือธรรมชาติ หลู่ซินยังโจมตีวาทกรรมกุลสตรีที่ผู้หญิงในชนบจะต้องเปี่ยมด้วยรูปสมบัติและคุณสมบัติดังหนึ่งนางฟ้าสวรรค์ ซึ่งแทบจะเป็นไปไม่ได้ในบริบทของประเทศจีนช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ที่ประชาชนกำลังต้องเผชิญกับสภาวะสงครามและปัญหาปากท้องในชีวิตประจำวัน หรือในเรื่อง “ครอบครัวที่มีความสุข” หลู่ซินโจมตีค่านิยมจอมปลอมในสังคมร่วมสมัยที่ครอบครัวในอุดมคติจะต้องมีฐานะร่ำรวย สามภรรยาล้วนสำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ และใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน ไม่เพียงเท่านั้น ในการ

ชี้ให้เห็นถึงข้อดีและข้อจำกัดของชนชั้นล่างชาวจีน หลู่ซิ่นยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อต่อต้านแนวคิดที่ชะตาชีวิตของมนุษย์ถูกกำหนดไว้แล้วตั้งแต่ต้น และการฝ่าฝืนกฎระเบียบใด ๆ ก็ยังแต่นำหายนะมาให้ แนวคิดของหลู่ซิ่นที่คนทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้ จึงมีส่วนช่วยผลักดันขบวนการปลดปล่อยประชาชนให้พ้นจากบ่วงจารีตแบบเก่า และนำไปสู่การปฏิรูปประเทศทั้งด้านการเมือง สังคม และวัฒนธรรม ดังที่ Woradilok (n.d., p. 98) ให้ข้อมูลว่า เรื่อง “บันทึกประจำวันของคนบ้า” ของหลู่ซิ่นมีผลโดยตรงต่อการเดินขบวนของนักศึกษาในเมืองปักกิ่งเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม ค.ศ. 1919

ผลงานของหลู่ซิ่นที่ได้รับการแปลเป็นภาษาไทยมีทั้งหมด 119 เรื่อง แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ เรื่องสั้น จำนวน 28 เรื่อง ความเรียง จำนวน 49 เรื่อง และกวีนิพนธ์จำนวน 42 เรื่อง อย่างไรก็ตาม ผลงานที่สะท้อนความเป็นทวิลักษณ์ของชนชั้นล่างชาวจีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ปรากฏในวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นเป็นหลัก โดยสามารถมองทวิลักษณ์ทั้งในระดับสังคมที่หมายถึงชนชั้นล่างชาวจีนโดยภาพรวม และในระดับปัจเจกบุคคลจากการพิจารณาชนชั้นล่างชาวจีนที่เป็นกรณีตัวอย่าง ชีวิตและผลงานของหลู่ซิ่นเป็นแบบอย่างที่ดีของนักประพันธ์ผู้อุทิศตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม สะท้อนให้เห็นถึงจิตวิญญาณอันเป็นอิสระของเขา และการอยู่เหนือความครอบงำของพลังทางการเมืองทั้งปวง ตลอดชีวิตของหลู่ซิ่นแม้จะต้องเผชิญกับอุปสรรคหลายรูปแบบ แต่เขาก็เลือกดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าและเปี่ยมไปด้วยความหมาย ซึ่งเป็นการยืนยันความเชื่อมั่นของหลู่ซิ่นต่อศักยภาพของมนุษย์ และการกำหนดเส้นทางชีวิตของปัจเจกบุคคลด้วยวิถีแห่งปัญญา บุคลิกภาพของหลู่ซิ่นทั้งความเข้มแข็งเด็ดเดี่ยว ความกล้าหาญ ความเพียรพยายาม และจิตสำนึกแห่งเมตตาธรรมในการช่วยเหลือชนชั้นล่าง ล้วนแต่เป็นคุณลักษณะที่คนรุ่นใหม่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ส่วนรวมได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาทวิลักษณ์ของชนชั้นล่างชาวจีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 จากเรื่องสั้นของหลู่ซิน

กรอบแนวคิด

คำว่า “ทวิลักษณ์” ประกอบจากคำ 2 คำ ได้แก่ “ทวิ” และ “ลักษณ์” หรือ “ลักษณะ” โดยราชบัณฑิตได้กำหนดความหมายของคำดังกล่าวตามลำดับว่า “ทวิ [ทะวี] (แบบ) ว. สอง เช่น ทวีราช. (ป., ส.).” (The Royal Institute, 2013, p. 547) และ “ลักษณ์-, ลักษณะ น. สมบัติเฉพาะตัว” (The Royal Institute, 2013, p. 1048) ดังนั้น คำว่า “ทวิลักษณ์” จึงหมายถึงสมบัติเฉพาะตัวที่เป็นคู่ ในภาษาอังกฤษ “ทวิลักษณ์” ตรงกับคำว่า “Dualism” โดยพจนานุกรม Merriam-Webster (online) ให้คำนิยามว่า เป็นแนวคิด หลักการ หรือสภาพที่เป็นคู่ ทั้งนี้ หมายรวมถึงกฎธรรมชาติที่สรรพสิ่งมีสองส่วนตรงข้ามกัน เช่น ความดีกับความชั่ว ด้านบวกกับด้านลบ ตลอดจนทฤษฎีทวินิยมที่มองว่า สิ่งต่าง ๆ ประกอบด้วยสองส่วนควบคู่กัน ได้แก่ รูปธรรมที่เป็นมตะวิสัยหรือสสารกับนามธรรมซึ่งเป็นอมตะวิสัยหรือจิตวิญญาณ

มุมมองเกี่ยวกับ “ทวิลักษณ์” ยังไม่มีการนำเสนออย่างเป็นระบบหรือสรุปเป็นทฤษฎีตายตัว เนื่องจากปรากฏการณ์ในโลกียวิสัยที่สะท้อนความเป็นคู่มีจำนวนมาก เช่น ในบทความเรื่อง “ ‘Primitive’ thinking and the ‘civilized’ mind” โคลด เลวี-สเตราส์ (Claude Levi-Strauss) กล่าวถึงตำนานปรัมปราของชาวอินเดียนแดงเผ่าหนึ่ง อาศัยทางตะวันตกของประเทศแคนาดาว่า ในสมัยดึกดำบรรพ์ที่มนุษย์และสัตว์ยังใช้ชีวิตรวมกันอย่างกลมเกลียว สิ่งมีชีวิตทั้งปวงก็อยู่ในสภาวะกึ่งสัตว์กึ่งมนุษย์ และถูกรบกวนด้วยลมใต้ที่พัดแรงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น สิ่งที่มีชีวิตจึงออกไปปราบลมได้ และปลากะเบนกลายเป็นสัตว์ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในช่วงนั้นสุดท้าย

เลวี-สเตรสส์อธิบายว่า ระบบความคิดของชาวพื้นเมืองดั้งเดิมมีโครงสร้างแบบ “เป็นคู่” (Binary system) หรือในบางกรณีอาจเรียกว่า “คู่ตรงข้าม” ปลากกระเบนมีลักษณะเป็นคู่ตรงข้ามเนื่องจากตัวแบน ผิวบนหยาบส่วนผิวล่างลื่น เมื่อมองจากด้านบนจะเห็นปลากกระเบนตัวใหญ่เป็นเป้าหมายที่โจมตีได้ง่าย แต่ครั้นเข้ามาใกล้แล้ว เพียงปลากกระเบนพลิกตัวก็ทำให้เห็นเฉพาะส่วนที่เป็นด้านข้างเพียงด้านเดียว และทำให้การโจมตีผิดพลาดได้ง่ายเช่นเดียวกัน ปลากกระเบนจึงเป็นตัวแทนของความเป็นคู่หรือ “ทวิลักษณ์” สัญลักษณ์ที่ทรงพลังทางคติชนวิทยา (Na Thalang, 2014, pp. 280-281)

ทวิลักษณ์อาจพิจารณาใน 2 ระดับ ได้แก่ ระดับสังคมและระดับปัจเจกบุคคล การมองทวิลักษณ์ในระดับสังคมมักจะเน้นหลักการที่ทำให้ชีวิตดำรงอยู่ ครูศรียุทเตศวรกล่าวว่า “ทวิภาวะมีปรากฏอยู่ในมนุษยโลกเสมอ มีแข็งแรงก็ต้องมีเจ็บไข้ มีทุกข์-มีสุข มีได้-มีเสีย” (Yogananda, 2011, p. 548) ขณะที่ “หิโตปเทศ” มีข้อความเตือนสติมนุษย์ให้มองชีวิตในแง่ที่มีสองด้านว่า “ในต้นจันทน์ ยังมีอสรพิษ, ในลุ่มน้ำที่ตาอาศัยด้วยกอบัวยังมีจระเข้, ในความสุขสมบัติยังมีความอิจฉาคอยรังควานอยู่เสมอ; จะหาที่สุขอันปราศจากสิ่งขัดใจไม่ได้เลย.” (Sathiankoset-Nakapratheep, 2008, p. 94) ไม่เพียงเท่านั้น Campbell, & Moyers (2008, p. 76) กล่าวว่า การตระหนักรู้อันยิ่งใหญ่ในพระคัมภีร์อุปนิษัตคือสวรรค์และนรกอยู่ในตัวมนุษย์ และเทพเจ้าทั้งปวงก็อยู่ในตัวมนุษย์เช่นเดียวกัน สอดคล้องกับปรมหังสา โยคานันทะที่มองว่า ธรรมกับอธรรมมีอยู่ในศาสนาและลัทธินิกายต่าง ๆ ทั่วโลก เพียงแต่ชื่อเรียกฝ่ายธรรมอาจมีความแตกต่างกัน เช่น ในพระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาเก่าเรียกมายาว่า “ซาตาน” ในภาษาฮิบรูแปลตรงตัวว่า “ฝ่ายตรงข้าม” ขณะที่พระคัมภีร์กรีกเรียก “ดีอาโบลอส” แปลว่า “พญามาร” นอกจากนี้ ยังได้อธิบายเพิ่มเติมว่า “ซาตานหรือมายาคือพอมดแห่งจักรวาลที่สามารถสร้างความแปรเปลี่ยนกลับกลายนานาขึ้นมากับความจริงที่ไร้รูปไร้ร่างเพียงหนึ่งเดียว ... ซาตานหรือมายามีหน้าที่เพียงอย่างเดียวคือต้องหาทาง

หันเหความสนใจของมนุษย์ให้ผลจากพระเป็นเจ้าไปหาวัตถุธาตุ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือให้ผลจากความจริงไปหาสิ่งที่ไม่จริงนั่นเอง” (Yogananda, 2011, pp. 360-361) การมองโลกมนุษย์ว่า ตั้งอยู่บนหลักแห่งทวิลักษณ์ที่มีทั้งความเจริญและความเสื่อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ก่อให้เกิดแนวคิด “วะปิ-ชะปิ” ในปรัชญาเซนของญี่ปุ่น กล่าวคือ แทนที่จะเป็นปฏิปักษ์กับความเสื่อม ชาวญี่ปุ่นกลับพิจารณาสภาพที่หลีกเลี่ยงไม่ได้นี้ ในแง่ของสุนทรียภาพ “วะปิ-ชะปิ” จึงแปลว่า ความงามในความเสื่อม แนวคิดนี้เน้นความเรียบง่ายและความเป็นธรรมชาติ ตลอดจนร่องรอยและความทุกข์ทรมานผ่านกาลเวลา เมื่อมองโดยรวม แนวคิด “วะปิ-ชะปิ” ยกย่องความเสื่อมหรือการดับของสรรพสิ่งในฐานะสัจธรรมข้อหนึ่งของชีวิต และเป็นความงามที่มนุษย์ควรน้อมรับและชื่นชมมากกว่าที่จะเป็นปฏิปักษ์หรือผลกีดกัน (Kunphon, 2010)

ในระดับปัจเจกบุคคล ทวิลักษณ์แสดงออกในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น สภาวะกึ่งเทพกึ่งสัตว์ โสกราตีสกล่าวว่า มนุษย์กอบด้วย 2 ส่วนที่ตรงข้ามกัน คือ “จิต” กับ “กาย” และในเมื่อจิตเหมือนไปทางเทพ ร่างกายก็โน้มเอียงไปทางมนุษย์ (Plato, 1980, pp. 90-91) เช่นเดียวกับชาวอียิปต์โบราณที่เชื่อว่า มนุษย์มีธรรมชาติเป็นคู่ตรงข้าม “เทพเจ้าโอไซริสทรงสอนว่า ‘เทพเทวาคือมนุษย์อมตะและมนุษย์คือเทพเทวาในมตะวิสัย’ ” (Freke, & Gandy, 2008, p. 110) ความเป็นคู่ในระดับปัจเจกบุคคลยังพิจารณาได้จากรูปลักษณ์ภายนอกกับสติปัญญาที่เป็นประสบการณ์ภายใน และโสกราตีส นักปราชญ์ชาวกรีกสมัยโบราณเป็นตัวอย่างที่น่าสนใจ แม้จะมีลักษณะภายนอกที่น่ากลัว เช่น “จมูกเขียด ตากลมโต คิ้วดก ปากกว้าง ริมฝีปากอึดเต็ม ทานไวเครา (อย่างน้อยก็ในช่วงท้าย ๆ ของชีวิต) ศีรษะเล็ก” (Plato, 2007, p. 8) แต่โสกราตีสกลับเป็นสุภาพบุรุษที่สุขุมและปราดเปรื่อง ความเฉลียวฉลาดและลึกซึ้งของเขาได้กลายมาเป็นเสน่ห์ที่ทำให้บุรุษชาวเอเธนส์จำนวนมากปรารถนาที่จะร่วมรักด้วย ไม่เพียงเท่านั้น ความเป็นคู่ด้านบุคลิกภาพ เช่น ความเข้มแข็งกับความอ่อนโยน ความยิ่งใหญ่

กับความเรียบง่าย ฯลฯ ก็เป็นทริคอีกรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจ หนังสือ “ปรัชญาอมตะ” มีข้อความกล่าวถึงบุคลิกย้อนแย้งของนักบุญผู้ยิ่งใหญ่ว่า “นักบุญไม่ใช่คนสองใจ ทั้งไม่ใช่ครึ่ง ๆ กลาง ๆ ท่านเป็นหนึ่ง และถึงจะยิ่งใหญ่ในพรสวรรค์ทางปัญญา ก็มีความเรียบง่ายอย่างลึกซึ้ง.” (Huxley, 2013, p. 97)

สรุปได้ว่า ทริคนี้สามารถมองทั้งในระดับสังคมส่วนรวมและในระดับปัจเจกบุคคล ตลอดจนมีรูปแบบการแสดงออกที่หลากหลาย การศึกษาทริคนี้ของชนชั้นล่างชาวจีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาความเป็นคู่ของชนกลุ่มนี้ทั้งในระดับสังคม คือ พิจารณาลักษณะนิสัยที่ไม่ไปในทางเดียวกันของชนชั้นล่างชาวจีนในยุคร่วมสมัยกับหลู่ซิน และในระดับปัจเจกบุคคลโดยเน้นการศึกษากรณีตัวอย่างจากตัวละครที่อาจเรียกได้ว่า เป็นตัวละครอมตะของหลู่ซิน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ข้อมูลจากเอกสาร และดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจวรรณกรรมแปลของหลู่ซินโดยภาพรวม ทำให้ได้หนังสือรวมเรื่องสั้น จำนวน 11 เล่ม หนังสือรวมความเรียงจำนวน 2 เล่ม และหนังสือรวมกวีนิพนธ์ จำนวน 1 เล่ม จากนั้นจึงสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ทำให้ได้ชุดข้อมูลที่สะท้อนทริคของชนชั้นล่างชาวจีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 จากเรื่องสั้น 11 เรื่องที่หลู่ซินประพันธ์ในระหว่าง ค.ศ. 1919-1925 ได้แก่ “ข่งอี้จี” (1919) “คลิ่นลม” (1920) “เรื่องเล็ก ๆ เรื่องหนึ่ง” (1920) “ประวัติจริงของอา Q” (1921) “บ้านเกิด” (1921) “จิวชนบท” (1922) “ไหเจ้า” (1924) “โนร้านเหล้า” (1924) “กำสรวลอดีต บันตึกของจวนเซิง” (1925) “หย่าร้าง” (1925) และ “ผู้ถือสันโดษ” (1925)

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยแนวคิด “ทวิลักษณ์” เป็นกรอบคิดหลักควบคู่กับการวิเคราะห์เนื้อหาและการตีความในการวิเคราะห์ข้อมูลทวิลักษณ์ในระดับสังคม ผู้วิจัยได้พิจารณาลักษณะของชนชั้นล่างชาวจีนจากการประมวลเรื่องสั้นของหลู่ซิ่นโดยภาพรวม พบว่า บุคลิกภาพของชนชั้นล่างชาวจีนมีทั้งข้อดีและข้อจำกัดที่ดำรงอยู่ร่วมกันในลักษณะของความไม่สอดคล้องกันมากกว่าที่จะเป็นความขัดแย้งโดยตรง แตกต่างจากการวิเคราะห์ข้อมูลทวิลักษณ์ในระดับปัจเจกบุคคลที่เน้นการพิจารณาบุคลิกของตัวละครเป็นรายกรณี จึงทำให้เห็นถึงความย้อนแย้งด้านบุคลิกภาพของชนชั้นล่างชาวจีนชัดเจนกว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ความเป็นทวิลักษณ์ของชนชั้นล่างชาวจีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 มีลักษณะแตกต่างกันใน 2 ระดับ ในระดับสังคม ความเป็นทวิลักษณ์สะท้อนผ่านข้อดี ได้แก่ ความขยันอดทนและความมีน้ำใจ ซึ่งดำรงอยู่ควบคู่กับข้อจำกัด ได้แก่ ความสอดรู้สอดเห็นและความไม่ซื่อสัตย์ ในระดับปัจเจกบุคคลนั้น ความเป็นทวิลักษณ์ของอา Q ในเรื่อง “ประวัติจริงของอา Q” ซึ่งเป็นภาพตัวแทนของชนชั้นล่างชาวจีนที่เป็นบุรุษเพศ สะท้อนผ่านความยโสโอหังควบคู่กับความขลาดเขลาของตัวละครโดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมที่ชอบกดขี่ผู้ที่อ่อนแอกว่าแต่กลับมีความเกรงกลัวและสยบระย่อต่อผู้มีอำนาจ ตลอดจนการมีอคติต่อสตรีเพศแต่ขณะเดียวกันก็ปรารถนาความรักจากเพศตรงข้าม ในทำนองเดียวกัน คำพูดและพฤติกรรมที่ขัดแย้งกันของอัยกู่ในเรื่อง “หย่าร้าง” ทำให้เห็นถึงความเป็นทวิลักษณ์ของตัวละครในฐานะภาพตัวแทนของชนชั้นล่างชาวจีนที่เป็นสตรีเพศ คือ มีความยโสโอหังต่อบุคคลใกล้เคียงแต่ขณะเดียวกันก็มีความประหม่าและสยบระย่อเมื่อต้องเผชิญกับผู้ที่มีอำนาจ

ขั้นตอนการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยในประเด็นทวิลักษณ์ของชนชั้นล่างชาวจีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ทั้งในระดับสังคมและระดับปัจเจกบุคคลด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยเชิงสังเคราะห์

1. ทวิลักษณ์ของชนชั้นล่างชาวจีนในเรื่องสั้นของหลู่ซิน: การพิจารณาในระดับสังคม

ชนชั้นล่างชาวจีนในยุคร่วมสมัยกับหลู่ซินมีทั้งข้อดีและข้อจำกัดควบคู่กัน ลักษณะที่เป็นทวิลักษณ์ดังกล่าวแม้จะปรากฏทั่วไปในสังคมทุกยุคสมัย แต่สิ่งที่ทำให้หลู่ซินเป็นนักเขียนและนักอภิวินัยผู้ยิ่งใหญ่ คือ เขาเอาใจใส่ชนชั้นล่างชาวจีนด้วยการชี้ให้เห็นลักษณะที่เป็นคู่ของชนกลุ่มนี้อย่างเป็นรูปธรรม กับทั้งนำเสนอประเด็นผ่านเรื่องสั้นที่ประชาชนสามารถเชื่อมโยงกับชีวิตของตนเองได้อย่างง่ายดาย

1.1 ข้อดีของชนชั้นล่างชาวจีน

ข้อดีของชนชั้นล่างชาวจีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ปรากฏในเรื่องสั้นของหลู่ซิน จำนวน 5 เรื่อง ประกอบด้วย 2 ลักษณะ ได้แก่ ความขยันอดทนและความมีน้ำใจ

1.1.1 ความขยันอดทน

ลักษณะที่ขยันอดทนของชนชั้นล่างชาวจีนสะท้อนผ่านเรื่องสั้น 2 เรื่อง ได้แก่ “ไหว้เจ้า” และ “ในร้านเหล้า” ในเรื่อง “ไหว้เจ้า” หลังสามีเสียชีวิตลง นางเสียงหลินก็พยายามหลีกเลี่ยงการอยู่ร่วมชายคากับแม่สามีที่ดุร้ายและน้องชายสามี ด้วยการไปเป็นคนใช้ในบ้านอาร์สึ่ อย่างไรก็ตาม อาร์สึ่เป็นบัณฑิตที่เคร่งลัทธิขงจื้อและมีอคติต่อแม่ม่ายเช่นเดียวกับประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมศักดินาจีนซึ่งมองว่า แม่ม่ายเป็นสัญลักษณ์แทนความเป็นอวมงคล จึงไม่เห็นด้วยที่จะรับนางเสียงหลินเข้ามาอยู่ในบ้าน ภรรยาอาร์สึ่จำต้องขอร้องสามีในเรื่องนี้เพราะการหาคนใช้หญิงมีความยุ่งยากกว่าการหาคนใช้ชาย และงานบ้านหลายอย่างต้องพึ่งพาความละเอียดลออของผู้หญิง นางเสียงหลินเป็นคนกินอยู่อย่างเรียบง่าย เช่นเดียวกับชนชั้นล่างชาวจีนในสังคมร่วมสมัย ที่สำคัญ คือ เธอมีความขยันอดทนอย่างยิ่งวด “หล่อนทำงานทั้งวันคล้ายกับว่ามือว่างลงเมื่อไรก็จะเกิดความรำคาญใจเมื่อนั้น ข้ามีกำลังด้วย แทบจะว่าไม่แพ้ผู้ชาย

ทีเดียวน” และ “เวลาผ่านไปอย่างรวดเร็ว หล่อนคงทำงานตัวเป็นเกลียว กินง่ายแต่ทำงานอย่างไม่เสียดายเรี่ยวแรง ผู้คนพากันกล่าวขวัญว่า บ้านท่านสืได้คนใช้ดี ขยันทำงานยิ่งกว่าคนใช้ชายเสียอีก” (Lu Hsun, 2020, p. 248)

ส่วนอาชุนจากเรื่อง “ในร้านเหล้า” เป็นลูกสาวคนโตในครอบครัวชาวเรือที่เคยเป็นเพื่อนบ้านของหลี่เหว่ยฝูสมัยที่เขายังไม่ไปประกอบอาชีพในเมืองอื่น แม้จะเป็นเพียงตัวละครประกอบและเรื่องราวชีวิตถูกถ่ายทอดผ่านคำบอกเล่าของตัวละครอื่น ได้แก่ หลี่เหว่ยฝูและแม่เจ้าของร้านขายพินที่บ้านอยู่เยื้องกับบ้านชาวเรือ แต่อาชุนก็เป็นภาพตัวแทนของสตรีจีนในสังคมปิตาธิปไตยที่มีความขยันอดทนเป็นเอกลักษณ์ “หล่อนทำงานเก่งมาก กำพริ้วแม่ตั้งแต่อายุสิบกว่าขวบ น้องชายหญิงสองคนต้องอาศัยหล่อนดูแลทั้งนั้นและยังต้องรับใช้พ่ออีกด้วย หล่อนมีความละเอียดรอบคอบและรู้จักประหยัดจึงทำให้ฐานะของครอบครัวมั่นคงขึ้นเรื่อย ๆ ไม่มีเพื่อนบ้านคนไหนที่ไม่ชมเชยหล่อน” (Lu Hsun, 2020, p. 279)

ความขยันอดทนของชนชั้นล่างชาวจีนแม้จะมีข้อมูลไม่มาก แต่ก็พอให้เห็นภาพรวมของชนกลุ่มนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีจีนในสังคมปิตาธิปไตย ตัวละครนางเสียงหลินถูกสังคมเหยียดหยามเพราะเป็นแม่ม่าย กระนั้นเธอก็อดทนและใช้ความขยันหมั่นเพียรมากลบเลือนอคติดังกล่าว ขณะที่ตัวละครอาชุนต้องแบกรับภาระดูแลครอบครัวแทนมารดาที่เสียชีวิต ซึ่งเธอก็สามารถทำหน้าที่ของตนเองได้ดีแม้อายุน้อย ทั้งยังช่วยให้ฐานะของครอบครัวมั่นคงขึ้นด้วย บุคลิกลักษณะของตัวละครทั้งสองดังที่กล่าวมาได้สะท้อนผลกระทบของแนวคิดชายเป็นใหญ่ในสังคมปิตาธิปไตยในอีกมิติหนึ่ง กล่าวคือ กรอบคิดนี้แทนที่จะทำให้สตรีจีนอ่อนแอลง กลับเป็นปัจจัยกระตุ้นให้คนกลุ่มนี้เข้มแข็งขึ้น และที่สำคัญ ความมานะพยายามและขยันอดทนช่วยให้สตรีจีนในยุคร่วมสมัยกับหลูซันสามารถรับมือกับมรสุมชีวิตเป็นอย่างดี

1.1.2 ความมีน้ำใจ

ชนชั้นล่างชาวจีนในยุคร่วมสมัยกับหลู่ฉินเป็นกลุ่มชนที่มีน้ำใจ ประจักษ์จากเรื่องสั้น 4 เรื่อง ได้แก่ “จิวชนบท” “บ้านเกิด” “ในร้านเหล้า” และ “เรื่องเล็ก ๆ เรื่องหนึ่ง” ในเรื่อง “จิวชนบท” ความมีน้ำใจของชาวตำบลหลู่ฉินซึ่งเป็นบ้านเกิดของมารดา “ข้าพเจ้า” แสดงออกในรูปแบบของการต้อนรับแขก ตามคำบอกเล่าของ “ข้าพเจ้า” ตำบลหลู่ฉินมีธรรมเนียมที่สืบทอดมายาวนาน คือ ผู้หญิงหลังแต่งงานไปแล้ว หากยังไม่ต้องแบกรับภาระเป็นแม่บ้านแทนแม่สามีก็สามารถกลับไปพักเรือนที่บ้านเกิดได้ ด้วยเหตุนี้ “ข้าพเจ้า” จึงมีโอกาสไปเยี่ยมบ้านเกิดของมารดาเป็นประจำทุกปี และมีความสุขอย่างยิ่งที่กลายเป็นแขกพิเศษของคนทั้งหมู่บ้าน โดยเฉพาะกลุ่มเด็ก ๆ รุ่นราวคราวเดียวกันซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือ ที่สำคัญไม่น้อยไปกว่านั้น “ข้าพเจ้า” ยังได้รับชมการแสดงงิ้วที่ชาวบ้านจัดถวายเทวดาในฤดูใบไม้ผลิของทุกปี อย่างไรก็ตาม ในการกลับสู่บ้านเกิดของมารดาครั้งหนึ่ง คนในบ้านลืมเช่าเรือไว้ล่วงหน้า ดังนั้น เมื่อถึงวันเทศกาลปรากฏว่า “ตั้งแต่เช้าก็หาเรือไม่ได้” (Lu Hsun, 2020, p. 225) “ข้าพเจ้า” รู้สึกไม่สบายอารมณ์อย่างมากแม้มารดาจะพยายามห้ามปรามเพราะเกรงว่าผู้ใหญ่จะพลอยไม่สบายใจตามไปด้วย คนที่เห็นใจ “ข้าพเจ้า” มากที่สุดในเรื่องนี้ก็คือยายเพราะมองว่า การที่คนในบ้านไม่ได้เช่าเรือไว้ “เป็นการเสียมารยาทในการต้อนรับแขก” (Lu Hsun, 2020, p. 225) ด้วยเหตุนี้ เมื่อเด็ก ๆ ในหมู่บ้านมาขออนุญาตให้ “ข้าพเจ้า” ออกไปดูงิ้วตอนกลางคืน ยายและมารดาแม้จะเป็นห่วงความปลอดภัยของเด็ก ๆ แต่ก็ตามใจ “ข้าพเจ้า” เพื่อชดเชยกับเรื่องที่ทางบ้านบกพร่องในการต้อนรับแขก หลังดูงิ้วจนเบื่อและเริ่มง่วงนอนเพราะเป็นเวลากลางดึก เด็ก ๆ ก็พากันกลับบ้าน โดยระหว่างพายเรือกลับ ความสนุกสนานและความไร้เดียงสาของพวกเขาทำให้ชาวประมงที่ออกมาจับปลาตอนกลางคืนถึงกับต้องหยุดเรือและโห่ร้องให้กำลังใจด้วยความเอ็นดู (Lu Hsun, 2020, p. 233) ความมีน้ำใจของชาวจีนในชนบทยังสะท้อนจากเหตุการณ์ตอนท้ายเรื่องที่มารดาของ “ข้าพเจ้า” เชื่อเชิญให้เด็ก ๆ

เข้ามากินข้าวค่ำในบ้านหลังกลับมาจากการดูจิว รวมถึงเรื่องที่ปู่ลิวอี้ชวนาคนหนึ่งนำ ถั่วปากอ้าต้มขมใหม่มาให้ชิมถึงที่บ้านเนื่องจาก “ข้าพเจ้า” เคยออกปากชมว่า ถั่วของ ปู่ลิวอี้ “อร่อยมาก” (Lu Hsun, 2020, p. 235)

ในเรื่อง “บ้านเกิด” ความมีน้ำใจของชาวจีนสะท้อนผ่านมิตรภาพ ระหว่าง “ข้าพเจ้า” กับยูน่ถู่บุตรชายคนใช้ในบ้านขณะที่ทั้งสองยังเป็นเด็กไร้เดียงสา “ข้าพเจ้า” รู้สึกชื่นชอบยูน่ถู่จากใจและไม่เคยถือว่า ตนเป็นเจ้านายและอีกฝ่ายเป็นบุตร คนรับใช้ ส่วนยูน่ถู่ก็แสดงน้ำใจต่อเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันด้วยการซื้อเซียว ให้ “ข้าพเจ้า” ไปเยี่ยมบ้านพร้อมคำมั่นสัญญาว่า จะพาไปเก็บเปลือกหอยตามชายฝั่ง ทะเล และเผ่าไร้แดงโมในตอนกลางคืนด้วย มิตรภาพระหว่างเด็กชายทั้งสองได้รับการ สานต่อจากการส่งของฝากเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้แก่กันและกันในช่วงก่อนที่ “ข้าพเจ้า” จะไปประกอบอาชีพในเมืองอื่น “ข้าพเจ้า” ได้พบยูน่ถู่อีกครั้งในโอกาสกลับมารับ มารดาและหลานไปอยู่ด้วยกัน แม้ความสัมพันธ์ระหว่างชายทั้งสองจะไม่เหมือนเดิม เนื่องจากขาดการติดต่อกันเป็นเวลาเกือบ 30 ปี และยูน่ถู่ในวัย 40 ปีกว่าและมีลูกถึง 6 คนก็เป็นผู้ใหญ่เต็มตัวที่จะรู้จักวางตัวให้สมกับสถานภาพ กระนั้นความมีน้ำใจ ของยูน่ถู่ยังคงเหมือนเดิมไม่เคยเปลี่ยน ในวันที่ “ข้าพเจ้า” จะออกเดินทาง ยูน่ถู่ได้พา ลูกสาววัย 5 ขวบมาช่วยเผ่าเรือกับทั้งช่วยงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ขณะที่ “ข้าพเจ้า” และ มารดาอยู่อยู่กับการต้อนรับแขก (Lu Hsun, 2020, p. 136)

ขณะที่เรื่อง “ในร้านเหล้า” ความมีน้ำใจของชนชั้นล่างชาวจีน แสดงออกจากความสัมพันธ์ระหว่างหลี่เหว่ยฝูที่เป็นตัวละครเอก มารดาของหลี่เหว่ยฝู และอาซุ่นลูกสาวคนโตในครอบครัวชาวเรือ มารดาของหลี่เหว่ยฝูแม้จะย้ายไปอาศัย ในเมืองอื่นแล้ว ยังจำได้ว่า อาซุ่นเคยอยากได้ดอตไม้ก่ามะหยีเสียบผม เธอจึงกำชับ ให้บุตรชายซื้อดอกไม้มนั้นไปฝากอาซุ่นในโอกาสที่เขากลับมาย้ายที่ฝั่งศพของน้องชาย (Lu Hsun, 2020, p. 280) ส่วนความมีน้ำใจของอาซุ่นสะท้อนผ่านเหตุการณ์ก่อนหน้านั้น 1 ปีที่หลี่เหว่ยฝูได้รับเชิญให้ไปกินข้าวโอ๊ตต้มที่บ้านเธอ เนื่องจากคุ้นเคยกับการกิน

อาหารน้อยเพราะเป็นปัญญาชนที่ประกอบอาชีพครู ไม่ต้องใช้แรงในการทำงานหนักเหมือนครอบครัวชนชั้นล่างทั่วไป หลี่เหว่ยฝูจึงรู้สึกกระอักกระอ่วนเมื่ออาชุนนำข้าวโอ๊ตต้มขมใหญ่ผสมกับน้ำตาลทรายขาวมาให้เพื่อแสดงน้ำใจในการต้อนรับแขก เขาสารภาพกับ “ข้าพเจ้า” ภายหลังว่า “ตั้งแต่เกิดมาก็ยังไม่เคยกินข้าวโอ๊ตต้มเลย พอลองชิมรู้สึกว่ามันน่ากินจริง ๆ แต่หวานเป็นพิเศษ กินกินไปได้สองสามคำอย่างผืน ๆ ก็คิดจะไม่กิน” (Lu Hsun, 2020, p. 280) กระนั้นเมื่อเหลือบไปเห็นอาชุนซึ่งแอบสังเกตอาการของแขกอยู่ที่มุมห้อง หลี่เหว่ยฝูก็ไม่กล้าวางขามลง และพยายามกินข้าวโอ๊ตต้มนั้นจนหมด แม้จะมีการไม่สบายท้องในตอนกลางคืนแต่เขาก็รู้สึกคุ้มค่าอย่างมากเพราะอาชุนมีใบหน้ายิ้มแย้มและอิมใจขณะเดินมาเก็บขามเปล่า

“เรื่องเล็ก ๆ เรื่องหนึ่ง” เป็นงานเขียนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อหลูซันและมีนัยสำคัญต่อขบวนการปฏิวัติของจีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 เนื่องจากเนื้อหาสะท้อนพัฒนาการทางความคิดของหลูซันต่อชนชั้นล่างในมิติที่ชนกลุ่มนี้มีศักยภาพและสามารถเป็นพลังขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจีนในหัวหัวเลี้ยวหัวต่อ เรื่องนำเสนอประสบการณ์ของ “ข้าพเจ้า” ในวันหนึ่งแห่งฤดูหนาวของปี ค.ศ. 1917 ซึ่งลมเหนือพัดอย่างแรงจนแทบจะไม่มีใครออกมาสู่ท้องถนน เนื่องจากมีธุระต้องออกเดินทาง “ข้าพเจ้า” จึงจ้างรถลากคันหนึ่งให้ไปส่งที่ประตูเมือง S ระหว่างทางรถลากได้เชิญหญิงชราคนหนึ่งจนเธอล้มลงกับพื้น ทั้งนี้ ความมีน้ำใจและความเอื้อเฟื้อของชนชั้นล่างชาวจีนสะท้อนผ่านการกระทำของคนลากรถที่ลงไปดูแลหญิงชราแม้ “ข้าพเจ้า” จะเร่งรีบให้เดินทางต่อ เรื่องยุติในแบบที่ “ข้าพเจ้า” ไม่เคยคาดคิดมาก่อน คือ คนลากรถไปส่งหญิงชราที่โรงพักตำรวจ จากนั้นตำรวจคนหนึ่งที่เดินข้ามถนนมาพูดประโยคสั้น ๆ ว่า “คุณว่ารถใหม่เออะ แกลไปส่งคุณไม่ได้แล้วละ” (Lu Hsun, 2020, p. 102) สิ่งที่น่าสังเกต คือ หญิงชราไม่ได้เรียกร้องค่าเสียหายใด ๆ อาจเพราะเธอเป็นฝ่ายผิดในอุบัติเหตุดังกล่าว แต่คนลากรถก็เลือกที่จะไม่เรียกร้องค่าจ้างทั้งยังปฏิเสธที่จะไปส่ง “ข้าพเจ้า” ที่ประตูเมือง S ด้วย เรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่า ความคิดและพฤติกรรม

ของบุคคลอาจไม่สอดคล้องกับระดับการศึกษาและฐานะทางสังคมของเขาเสมอ “ข้าพเจ้า” เป็นปัญญาชนที่มีความรู้ความสามารถ แต่ขาดความรับผิดชอบและความมีน้ำใจต่อผู้อื่น ขณะที่คนลากรถและหญิงชราเป็นชนชั้นล่างที่ยากจน แต่มีลักษณะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และยึดมั่นในอุดมการณ์ทางศีลธรรมอย่างแน่วแน่ เรื่องเล็ก ๆ ที่เกิดขึ้น จึงกลายเป็นบทเรียนอันยิ่งใหญ่ ทำให้ “ข้าพเจ้า” ต้องหันมาตั้งคำถามต่อพฤติกรรมของตนเอง และตระหนักถึงคุณค่าทางจริยธรรมในแง่ที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสถานะทางสังคม หรือระดับการศึกษา

หลูซินได้นำเสนอความมีน้ำใจของชนชั้นล่างชาวจีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวจีนในชนบทผ่านเรื่องสั้น จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ “จิวชนบท” “บ้านเกิด” “ในร้านเหล้า” และ “เรื่องเล็ก ๆ เรื่องหนึ่ง” คุณลักษณะดังกล่าวของชาวจีนแสดงออกในรูปแบบที่หลากหลาย ประกอบด้วย การต้อนรับแขกอย่างดีดังกรณีที่ “ข้าพเจ้า” กลายเป็นแขกของคนทั้งหมู่บ้านทุกครั้งที่กลับไปเยี่ยมบ้านเกิดของมารดาในเรื่อง “จิวชนบท” พฤติกรรมของอาซุนที่นำข้าวโอ๊ตต้มขมใหญ่ผสมน้ำตาลทรายขาวซึ่งเป็นของหายากในสมัยนั้นมาให้หลี่เหว่ยผู้รับประทานในเรื่อง “ในร้านเหล้า” การเอาใจใส่ที่เพื่อนบ้านมีต่อกันดังกรณีที่มารดาของหลี่เหว่ยผู้สั่งให้ลูกชายซื้อดอกไม้กำมะหยี่ไปฝากอาซุน ตลอดจนกรณีคนลากรถใน “เรื่องเล็ก ๆ เรื่องหนึ่ง” ที่ให้ความช่วยเหลือหญิงชราผู้ประสบอุบัติเหตุบนท้องถนนโดยไม่สนใจเสียงคัดค้านของ “ข้าพเจ้า” เรื่องนี้นอกจากจะแสดงน้ำใจที่ผู้ใช้งานงานมีต่อกันแล้ว ยังทำให้เห็นถึงความรับผิดชอบของคนลากรถในฐานะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุด้วย

1.2 ข้อจำกัดของชนชั้นล่างชาวจีน

หลูซินได้สอดแทรกข้อจำกัดของชนชั้นล่างชาวจีนในเรื่องสั้น จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ “กำสรวลอตติ บันทีกของจวนเซิง” “ไห้วเจ้า” “คลื่นลม” “ผู้ถือสันโดษ”

“ซ่งอี้จี” และ “บ้านเกิด” ประกอบด้วย 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ ความสอดคล้องสอดเห็น และความไม่สอดคล้อง

1.2.1 ความสอดคล้องสอดเห็น

ลักษณะสอดคล้องสอดเห็นของชนชั้นล่างชาวจีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 มีทั้งกรณีตัวอย่างในพื้นที่ชนบทและในเมืองใหญ่ของประเทศจีน โดยประจักษ์จากเรื่อง “กำสรวลอดดีต บ้านทีกของจวนเซิง” “ไห้วเจ้า” “คลิ่นลม” และ “ผู้ถือสันโดษ” ดังนี้

ในเรื่อง “กำสรวลอดดีต บ้านทีกของจวนเซิง” ตัวละครสื่อจวนเซิงและจื่อจุนเป็นปัญญาชนที่ได้รับการศึกษาแบบตะวันตก และมุ่งมั่นที่จะขจัดจารีตศักดิ์นา โดยเฉพาอย่างยิ่งเรื่องการแต่งงานแบบคลุมถุงชนให้หมดจากประเทศจีนสมัยใหม่ เนื่องจากบิดาและญาติผู้ใหญ่ของจื่อจุนต่อต้านความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับสื่อจวนเซิง และอาของจื่อจุนถึงกับมีปฏิกิริยาต่อว่าสื่อจวนเซิงเมื่อเห็นเขามาพบเธอในเครื่องแต่งกายแบบตะวันตก จื่อจุนจึงต้องเป็นฝ่ายมาหาคนรักที่ห้องพักโกโรโกโสของเขา ในสมาคม กระนั้นก็ตาม หนุ่มสาวทั้งสองยังต้องเผชิญกับความสอดคล้องสอดเห็นของคนที่อยู่ในบริเวณเดียวกันตั้งแต่คนรุ่นเก่าอย่าง “ตาแก่หนวดปลาตุก” ลงมาจนถึงคนรุ่นใหม่อย่างเด็กหนุ่มที่โบหน้า “พอกครีมเสียหนาเตอะ” (Lu Hsun, 2020, p. 371)

ส่วนในเรื่อง “ไห้วเจ้า” ชีวิตอาภัพของนางเสียงหลินถือเป็นวัตถุดิบชั้นดี ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านเดียวกันมีหัวข้อวิพากษ์วิจารณ์ในยามว่างอย่างครึกครื้น นางเสียงหลินเองก็ต้องการพื้นที่สำหรับระบายความทุกข์โศกที่ต้องทนรับมาตลอดชีวิต ตั้งแต่การเป็นแม่ม่ายขณะอายุ 26-27 ปี การต้องแต่งงานครั้งที่ 2 กับหนุ่มชาวเขาที่ไม่เคยเห็นหน้ากันมาก่อนเพราะแม่สามีต้องการใช้เงินสินสอดของลูกสะใภ้มาจัดงานแต่งงานแก่ลูกชายคนที่สอง มรสุมชีวิตกระหน่ำเข้าหานางเสียงหลินอีกครั้งเมื่อสามีคนที่ 2 ของเธอเสียชีวิตขณะอายุยังน้อย และหลังจากนั้นไม่นานลูกชายเพียงคนเดียววัย 2 ขวบของเธอก็ถูกหมาป่าลากไปกินในหุบเขา อย่างไรก็ตาม ความสนใจของ

เพื่อนบ้านต่อเรื่องราวชีวิตของนางเสียงหลินสะท้อนลักษณะสอรู้สอเห็นของผู้ฟังมากกว่าที่จะเป็นการเห็นใจในความทุกข์โศกของผู้เล่า ดังนั้น หลังจากรับฟังเรื่องเดิมซ้ำซากจนจำรายละเอียดได้ขึ้นใจแล้ว ผู้ฟังก็เริ่มรู้สึกรำคาญและแสดงอาการนั้นออกมาอย่างเปิดเผยผ่านรอยยิ้มที่เย็นชาและเยาะเย้ย (Lu Hsun, 2020, p. 262) นางเสียงหลินจึงเลือกที่จะไม่พูดถึงความอาภัพของตนเองอีก แต่กลุ่มสตรีสูงอายุที่มักจะสนใจเรื่องหยุมหยิมของคนอื่นกลับไม่ปล่อยให้เธอได้ใช้ชีวิตอย่างอิสระ นางเสียงหลินมีผลเป็นขนาดใหญ่อยู่บนหน้าผาก ซึ่งจากคำบอกเล่าของคนที่รู้เห็นเหตุการณ์ ผลเป็นดังกล่าวเกิดจากที่เธอพยายามขัดขืนการแต่งงานครั้งที่ 2 กับหนุ่มชาวเขาที่ไม่เคยเห็นหน้ากันมาก่อนด้วยการขนิษฐาระกับโต๊ะเครื่องเช่น แม้จะมีคนรู้เห็นเหตุการณ์จำนวนมากเพราะเกิดขึ้นในวันประกอบพิธี แต่ยายหลี่ซึ่งรู้จักมักคุ้นกับนางเสียงหลินมานานกลับไม่เชื่อและพยายามตีความว่า นางเสียงหลินแกล้งขัดขืนเพื่อตบตาคนรอบข้างเท่านั้น “ข้าไม่เชื่อว่าเอ็งแรงมากออกอย่างนี้จะขัดขืนเขาไม่ไหว ตอนหลังเอ็งคงจะยอมเองแน่ ๆ แล้วกลับมาพูดว่าเขาแรงมาก” (Lu Hsun, 2020, p. 263)

ในเรื่อง “คลื่นลม” ลักษณะสอรู้สอเห็นของเพื่อนบ้านแสดงผ่านสภาพภาพของ “นายเจ็ดซัง” หลังเหตุการณ์เขาถูกจับตัดหางเปีย นายเจ็ดซังเป็นชาวชนบทที่ประกอบอาชีพพ่อเรือ ทำให้มีโอกาสเข้าเมืองเป็นประจำทุกวัน และมักจะนำข่าวสารจากในเมืองมาเล่าให้เพื่อนบ้านฟังอย่างต่อเนื่อง หลังการปฏิวัติซินไฮ่เมื่อ ค.ศ. 1911 คณะปฏิวัติซึ่งเข้ามาควบคุมหน่วยงานราชการในเมือง ได้รณรงค์เรื่องการขจัดวัฒนธรรมศักดินา อาทิ ให้ผู้ชายตัดหางเปียและแต่งกายตามแบบตะวันตก แม้นโยบายดังกล่าวจะยังไม่แพร่หลายสู่ชนบทเนื่องจากข้อจำกัดด้านภูมิศาสตร์และความไม่เข้มแข็งของพรรคปฏิวัติในการรวบอำนาจเบ็ดเสร็จ แต่การที่นายเจ็ดซังเดินทางเข้าเมืองทุกวันก็ส่งผลให้เขาถูกจับตัดหางเปียเช่นเดียวกับผู้ชายที่อยู่ในเมืองทั่วไป นายเจ็ดซังจึงเป็นคนแรกในหมู่บ้านที่ไว้ผมสั้นและกลายเป็นหัวข้อวิพากษ์วิจารณ์ในแวดวงกว้าง สถานการณ์ทวีความซับซ้อนขึ้นเมื่อมีข่าวลือมาว่า พระจักรพรรดิ

จะเสด็จกลับมาครองราชย์อีกครั้ง หากข่าวนี้เป็นความจริง ทรงผมสั้นของนายเจ็ดซ้ง ย่อมจะถูกตีความว่า เป็นการต่อต้านราชวงศ์ชิง ชาวสือดังกล่าวไม่เพียงทำให้นายเจ็ดซ้ง ตกอยู่ในกระแสวิพากษ์วิจารณ์อย่างเดียว ทว่ายังมีผลต่อท่าทีของเพื่อนบ้านด้วย นายเจ็ดซ้งจากที่เคยได้รับความเคารพนับถือในฐานะผู้มีความรู้และมีข้อมูลข่าวสารมาก กลายเป็นคนที่ถูกรังเกียจฐานทำผิดพระราชอาญา (Lu Hsun, 2020, p. 117) นับแต่นั้น เป็นต้นมา แม้นายเจ็ดซ้งจะยังเข้าเมืองทุกวัน แต่บรรยากาศในบ้านก็ซบเซาลง อย่างมาก เพื่อนบ้านส่วนใหญ่หลีกเลี่ยงการรับฟังข้อมูลข่าวสารจากนายเจ็ดซ้ง ขณะที่ ภรรยาของเขา คือ นางเจ็ดซ้ง มีอารมณ์ขุ่นมัวอยู่เสมอ และมักจะเรียกสามีว่า “ไอ้คนซี้ๆ” (Lu Hsun, 2020, p. 119)

ในเรื่อง “ผู้ถือสันโดษ” หลังยาเลียงเสียชีวิต เว่ยเหลียนซูในฐานะ ทายาทเพียงคนเดียวต้องกลับมาจัดการเรื่องงานศพตามธรรมเนียม เนื่องจากเป็น ปัญญาชนที่ได้รับการศึกษาแบบใหม่และต่อต้านวัฒนธรรมศักดินาโดยตลอด คนทั้ง หมู่บ้านจึงคะเนว่า เว่ยเหลียนซูจะต้องคัดค้านการจัดงานศพตามประเพณี และการ ปะทะกันระหว่างปัญญาชนซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มนิยมวัฒนธรรมตะวันตกกับ ญาติพี่น้องซึ่งเป็นกลุ่มอนุรักษ์นิยมย่อมมีความดุเดือดและน่าตื่นเต้น ญาติผู้ใหญ่ถึงขั้น วางแผนรับมือกับเว่ยเหลียนซูไว้ล่วงหน้า คือ “กำหนดเงื่อนไขไว้ 3 ข้อเพื่อให้เขาต้อง ปฏิบัติตาม ข้อแรกคือนุ่งขาวห่มขาว ข้อ 2 คือก้มลงกราบ ข้อ 3 คือนิมนต์พระสงฆ์และ พระเต้ามาสวดแผ่ส่วนบุญให้แก่ผู้ตาย” (Lu Hsun, 2020, p. 326) ครั้นเว่ยเหลียนซู กลับถึงบ้านและยินยอมคล้อยตามเงื่อนไขของญาติผู้ใหญ่ทุกข้อ เพื่อนบ้านแทนที่จะ โลงอกเพราะไม่มีเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้น กลับรู้สึกผิดหวังที่ไม่มีเรื่องตื่นเต้นเร้าใจให้ วิพากษ์วิจารณ์กันอีก กระนั้นก็ตาม พวกเขายังมีความหวังลึก ๆ ว่า อาจมีเบื้องหลัง บางอย่างที่ยังไม่ทราบ ดังนั้น “พอพลบค่ำที่หน้าห้องโถงก็เนืองแน่นไปด้วยผู้คนที่มา ดูเหตุการณ์ด้วยความครื้นเครง” (Lu Hsun, 2020, p. 326)

หลูซิ่นมองลักษณะสอดคล้องสุดเห็นของชนชั้นล่างชาวจีนในฐานะจุดอ่อนที่ส่งผลกระทบต่อขบวนการปฏิรูปประเทศจีนสมัยใหม่ จึงใช้ผลงานเรื่องสั้นเป็นเครื่องมือในการสะท้อนปัญหาและเตือนสติชนกลุ่มนี้ เมื่อมองโดยภาพรวม ชนชั้นล่างชาวจีนในยุคร่วมสมัยกับหลูซิ่นส่วนใหญ่สนใจปัญหาชีวิตของเพื่อนบ้านเพื่อสนองความตื่นตัวของตนเองมากกว่าที่จะเป็นความเห็นใจคนอื่น และเรื่องราวจำนวนมากก็ไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์เชิงสร้างสรรค์ อนึ่ง หลูซิ่นมองว่า เหตุการณ์บางเรื่องมีความสำคัญน้อยกว่าปัญหาปากท้องในชีวิตประจำวัน รวมถึงอนาคตของประเทศซึ่งชาวจีนทุกคนจะต้องร่วมกันรับผิดชอบ การสะท้อนลักษณะที่เป็นข้อจำกัดของชนชั้นล่างดังที่กล่าวมา จึงถือเป็นคุณูปการของหลูซิ่นในการปรับเปลี่ยนความคิดของผู้คน และเป็นประโยชน์ต่อขบวนการก่อวิวัฒน์ประเทศจีนในระยะยาวด้วย

1.2.2 ความไม่ซื่อสัตย์

ลักษณะที่ไม่ซื่อสัตย์ของชนชั้นล่างชาวจีนปรากฏในเรื่องสั้น 3 เรื่อง ได้แก่ “ข่งอี้จี” “คลื่นลม” และ “บ้านเกิด” ในเรื่อง “ข่งอี้จี” ชีวิตของข่งอี้จีบัณฑิตที่ประสบความล้มเหลวในการสอบเข้ารับราชการมาตลอดชีวิต รวมถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชนชั้นล่างในตำบลหลู่เจินถูกถ่ายทอดผ่านมุมมองทัศนะของ “ข้าพเจ้า” เด็กชายวัย 12 ขวบ ที่ทำงานในร้านเหล้าเสียนเอิง สังคมจีนในยุคร่วมสมัยกับหลูซิ่นมีการแบ่งแยกอย่างชัดเจนระหว่างผู้ที่มีการศึกษาและมีฐานะทางสังคมกับชนชั้นล่าง สังเกตได้จากลักษณะการแต่งกาย เช่น กลุ่มที่ได้เรียนหนังสือและมีฐานะทางสังคมนิยมสวมเสื้อคลุมยาว ขณะที่ชนชั้นล่างมักจะสวมเสื้อกุยเฮงเป็นประจำ ฝ่ายเจ้าแก่เจ้าของร้านเหล้าเสียนเอิงก็แบ่งพื้นที่รับรองกลุ่มชนทั้งสองออกจากกันอย่างชัดเจน คือ ห้องที่อยู่ด้านในมีการจัดที่นั่งไว้เรียบร้อย เป็นพื้นที่สำหรับรับรองลูกค้าที่สวมเสื้อคลุมยาว ส่วนกลุ่มชนชั้นล่างต้องยืนดื่มเหล้าอยู่ข้างนอก ในความเห็นของ “ข้าพเจ้า” การต้อนรับขับสู้ชนชั้นล่างแม้จะไม่ต้องมีพิธีรีตองมาก แต่คนกลุ่มนี้มีลักษณะจู้จี้จุกจิก และ “มักจะจ้องดูการตวงเหล้าเหลือนออกมาจากไหด้วยตาตนเอง ดูว่ากันเหยือกมีน้ำหรือเปล่าและยังจะต้อง

ดูตอนเอาเหยือกเหล้าอุ่นในน้ำร้อนด้วยจึงจะวางใจ” (Lu Hsun, 2020, p. 58) ข้อความที่กล่าวมาสะท้อนความไม่ซื่อสัตย์ของเจ้าแก่เจ้าของร้านเหล้าเสียนอิงที่เอาเปรียบลูกค้าด้วยการเจือน้ำเปล่าลงไปในเหล้าเหลือง ไม่เพียงเท่านั้น เนื่องจาก “ข้าพเจ้า” ไม่มีประสบการณ์ในการลวงตาลูกค้าที่เป็นกลุ่มชนชั้นล่าง เจ้าแก่จึงได้ปรับเปลี่ยนบทบาทของเขาจากเดิมที่ เป็นผู้ตวงเหล้ามาเป็น คนอุ่นเหล้าแทน

ในเรื่อง “คลื่นลม” ตัวละครเอกมีชื่อว่า “นายเจ็ดซัง” ซึ่งมาจากประเพณีของหมู่บ้านที่หลังผู้หญิงให้กำเนิดลูก เด็กทารกจะถูกนำไปซังแล้วใช้น้ำหนักในตอนแรกเกิดนั้นมาตั้งชื่อ มารดาของนายเจ็ดซังจึงมีชื่อว่า “ยายเก้าซัง” ส่วนลูกสาวตัวน้อยของเขาชื่อว่า “หนูหกซัง” หลังการฉลองวันคล้ายวันเกิดครบรอบ 50 ปี คนรอบข้างได้ตั้งข้อสังเกตว่า ลักษณะนิสัยของ “ยายเก้าซัง” เปลี่ยนไปอย่างมาก เธอกลายเป็นคนขี้น มองโลกในแง่ร้าย และมักพูดประโยคติดปากว่า “จริงนะ นี่มันเลวกันลงไปเป็นรุ่น ๆ” (Lu Hsun, 2020, p. 107) เมื่อ “นางเจ็ดซัง” หลานสะใภ้คนหนึ่งของ “ยายเก้าซัง” ได้ยินประโยคเดิมซ้ำซากก็เกิดความไม่พอใจจนลุกลามไปถึงเรื่องที่ตาซังในบ้าน “ยายเก้าซัง” ไม่ได้มาตรฐาน “ย่าพูดยั้งอีกแล้ว ก็ตอนคลอดหนูหกซังนะ มันหนักหกซังห้าตำลึงไม่ใช่หรือ? ตาซังของบ้านย่าเป็นตาซังส่วนตัว โกงน้ำหนักยิ่งกว่าของใคร สิบแปดตำลึงถึงจะเป็นหนึ่งซัง ถ้าใช้ตาซังมาตรฐานสิบหกตำลึงละก็ หนูหกซังของเราควรจะหนักเจ็ดซังกว่า” (Lu Hsun, 2020, p. 107)

ความไม่ซื่อสัตย์ของชนชั้นล่างชาวจีนในเรื่อง “บ้านเกิด” สะท้อนผ่านเหตุการณ์ที่ “ข้าพเจ้า” กลับมารับมารดาและหลานไปอยู่ด้วยกันในเมืองอื่น เนื่องจากมีเครื่องใช้ไม้สอยจำนวนมากที่มารดาของ “ข้าพเจ้า” ไม่สามารถนำติดตัวไปได้ อันเป็นผลมาจากข้อจำกัดในการเดินทางทางน้ำ จึงต้องประกาศขายหรือมอบให้แก่ญาติ อย่างไรก็ตาม พ่อค้าที่เข้ามาขอซื้อเครื่องใช้ไม้สอยมักจะฉวยโอกาสหยิบสิ่งของไปโดยที่เจ้าของบ้านไม่ทันสังเกต “โอพวกนี้มากันอีกแล้ว มันบอกว่าจะมาซื้อเครื่องไม้แต่แล้วก็เลยเอาของติดมือไปด้วย แม่จะต้องออกไปดู ๆ หน่อย” (Lu Hsun, 2020, p. 129) การกลับสู่บ้านเกิด

หลังพลัดพรากกันมานานกว่า 20 ปีทำให้ “ข้าพเจ้า” ได้พบกับเพื่อนบ้านบางคนซึ่งเขาเองก็จำหน้าไม่ได้ เช่น สตรีแซ่หยางเจ้าของร้านขายเต้าหู้ที่เพื่อนบ้านตั้งฉายาว่า “นางไซซีเต้าหู้” เธอเป็นผู้หญิงปากร้ายและมีลักษณะไม่ซื่อสัตย์เช่นเดียวกับชาวจีนชนบทที่หลูซิ่นนำเสนอในเรื่องสั้นก่อนหน้านี้ กระนั้นการแสดงออกของ “นางไซซีเต้าหู้” อาจไม่ชัดเจนนักเมื่อเทียบกับพฤติกรรมของเจ้าแม่เจ้าของร้านเหล้าเสียนเฮิงรวมถึงตาซังที่ไม่ได้มาตรฐานในบ้าน “ยายเก๋าชัง” กล่าวคือ “นางไซซีเต้าหู้” เพียงแต่หยิบถุงมือของมารดา “ข้าพเจ้า” ไปโดยปราศจากการขออนุญาต “ ‘เออแน่ มันยังมีเงินก็ยิ่งเหนียว’ ไอ้อยิ่งเหนียวก็ยิ่งมีเงิน ...’ ยายวงเวียนหันหลังกลับด้วยความโมโห พลงบ่นอุบอิบพร้อมกับฉวยเอาถุงมือของแม่ยัดใส่ลงในเอวกางเกงแล้วเดินออกไป” (Lu Hsun, 2020, p. 131)

สรุปได้ว่า ความไม่ซื่อสัตย์ของชนชั้นช่างชาวจีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 สะท้อนผ่านตัวอย่างที่หลากหลาย ได้แก่ การเจียน้ำเปล่าในเหล้าเหลียงที่จำหน่ายแก่ลูกค้า การใช้ตาซังที่ไม่ได้มาตรฐาน และการฉวยเอาสมบัติของคนอื่นมาเป็นของตนเอง จุดมุ่งหมายของหลูซิ่นในการสะท้อนความไม่ซื่อสัตย์ของชนชั้นช่างชาวจีนในสังคมร่วมสมัย คือ กระตุ้นให้ชนกลุ่มนี้ปลดปล่อยตนเองออกจากข้อจำกัดดังกล่าวเพื่อการพัฒนาจิตใจของพวกเขาเองรวมถึงการมีส่วนร่วมในความก้าวหน้าของประเทศชาติ

2. ทวิลักษณ์ของชนชั้นล่างชาวจีนในเรื่องสั้นของหลูซิ่น : การพิจารณาในระดับปัจเจกบุคคล

หลูซิ่นนำเสนอความเป็นทวิลักษณ์ของชนชั้นล่างชาวจีนทั้งกลุ่มที่เป็นบุรุษเพศและกลุ่มที่เป็นสตรีเพศ โดยเน้นประเด็นที่จารีตต่าง ๆ ในระบอบศักดินามีผลต่อการหล่อหลอมข้อจำกัดของชนกลุ่มนี้ เพราะข้อจำกัดหลายประการ เช่น ความหลงตัวเอง การสยบระย่อต่อผู้มีอำนาจแต่ในขณะเดียวกันก็กดขี่ข่มเหงคนที่อ่อนแอกว่า ฯลฯ “เป็นยอดปรารถนาของชนชั้นปกครองทุกยุคทุกสมัย” (Xiaojiu, 2023) ในการพิจารณาลักษณะที่เป็นคู่ของชนชั้นล่างชาวจีนในระดับปัจเจกบุคคลครั้งนี้ ผู้วิจัย

นำเสนอผลการวิเคราะห์ตัวละคร 2 ตัว ได้แก่ อา Q ในเรื่อง “ประวัติจริงของอา Q” ในฐานะตัวแทนของชนชั้นล่างชาวจีนที่เป็นบุรุษเพศ และอัยกู่ในเรื่อง “หย่าร้าง” ในฐานะตัวแทนของชนชั้นล่างชาวจีนที่เป็นสตรีเพศ

2.1 ชนชั้นล่างชาวจีนที่เป็นบุรุษเพศ

อา Q ในเรื่อง “ประวัติจริงของอา Q” เป็นตัวละครอมตะของหลู่ซิน อารีย์ ลีวีระให้ข้อมูลว่า “เรื่องนี้หลู่ซินใช้นามปากกาอีกนามหนึ่งว่า ‘ปาเหลิน’ จึงไม่มีผู้ทราบว่าเป็นใคร บางคนถึงกับสงสัยว่า คงเป็นเพื่อนสนิทคนใดคนหนึ่งของตนเป็นผู้เขียนเพราะช่างสืบทอดเอาความลับของตนที่แทบจะไม่มีใครรู้เลยเอามาเขียนไว้ ต่อมาเมื่อสืบทราบว่า ผู้เขียนคือใครในภายหลังแล้ว จึงประจักษ์ว่า ตนกับผู้เขียนไม่เคยรู้จักมักคุ้นกันมาก่อนเลย ทั้งนี้ เพราะหลู่ซินได้ประมวลเอาปมด้อยที่มีประจำอยู่ในอุปนิสัยของชนชาวจีนส่วนใหญ่มาสรวมใส่ไว้ในอาควิอย่างหมดจดและเต็มไปด้วยศิลปะนั่นเอง” (Leewira, 1979, pp. 49-50) ตัวละครอา Q แม้จะถูกสร้างขึ้นเมื่อเกือบ 100 ปีก่อน (ค.ศ. 1918-2025) แต่บุคลิกลักษณะของเขายังคงถูกหยิบยกมาอภิปรายร่วมกับเหตุการณ์ในสังคมปัจจุบัน (Xiaojiu, 2023) อา Q เป็นตัวละครที่มีบุคลิกย้อนแย้ง ความเป็นทวิลักษณ์ของเขาสะท้อนจากความโศกโหยหวนกับความขลาดเขลา และการมีอคติต่อสตรีเพศกับการปรารถนาความรักตามสัญชาตญาณ

ความโศกโหยหวนกับความขลาดเขลาของอา Q

อา Q เป็นชนชั้นล่างที่รับจ้างทำงานทั่วไปในหมู่บ้านเว่ยจวง เขาไม่มีความสามารถพิเศษ ไม่มีครอบครัวเป็นของตนเองเพราะความยากจนและมีลักษณะนิสัยที่ผิดปกติ อย่างไรก็ตาม แม้ประชาชนในหมู่บ้านเดียวกันจะมองอา Q ในฐานะตัวตลกที่ใคร ๆ ก็กระเจ้าเข้าหาได้ อา Q กลับมองว่า ตนเป็นผู้ยิ่งใหญ่และมีความสำคัญกว่าชาวเว่ยจวงทั้งหมด ในกรณีของ “สองนักศึกษาหนุ่ม” ได้แก่ ชิวไฉ บุตรชายท่านจ้าวและ “ไฉ่ฝ่งเทียม” บุตรชายท่านเฉียน ซึ่งมีการศึกษาสูงสุดในหมู่บ้าน อา Q ถือว่า “ไม่มีเกียรติพอแม้แต่จะยืนด้วย” (Lu Hsun, 2020, p. 149)

ไม่เพียงเท่านั้น การได้เห็นสิ่งใหม่ ๆ ในเมืองทำให้อา Q เกิดความตลกขบขันที่โลกแคบ แต่ในอีกมุมหนึ่งเขาก็ตลกขบขันในคนที่ใช้คำศัพท์แตกต่างจากชาวเว่ยจวงด้วย (Lu Hsun, 2020, p. 150) ลักษณะที่ไฮโซโอหังของอา Q สะท้อนผ่านเหตุการณ์ 3 เหตุการณ์ ได้แก่ การชมเหิงซินน้อยวัดจิ้งจิว การชมเหิงเสี่ยว D ที่ประกอบอาชีพรับจ้างด้วยกัน และการชมเหิงชายชราที่เป็นคนดูแลศาลเจ้าฉู่

อา Q ไม่สบอารมณ์กับซินน้อยวัดจิ้งจิวมาโดยตลอดด้วยเหตุผล 2 ประการ อันดับแรก คือ ซินน้อยเป็นสตรีเพศ ในทัศนะของอา Q ผู้หญิงเป็นสัญลักษณ์แทนความเสื่อม ประการต่อมา คือ การที่ซินน้อยไปไหนมาไหนแต่เพียงผู้เดียวทำให้อา Q ตีความว่า ซินน้อยไม่ใช่หญิงดี ครั้งหนึ่ง อา Q เห็นซินน้อยเดินสวนทางมาตามลำพัง จึงชมเหิงเธอทั้งทางวาจาและการกระทำว่า “ ‘อีหัวโล้น! รีบกลับไป พระคอยมึงอยู่แน่ะ’ ... ‘แกลทำไมใช้มือใช้ไม้ด้วย’ ซินน้อยพูดด้วยสีหน้าอันแดงก่ำพลางรีบเดินหนี คนในร้านเหล้าหัวเราะกันครืน อา Q เห็นผลงานอันมีเกียรติของตนได้รับความนิยมนิยมเชยก็ยิ่งตลกดีใจ ‘พระจับได้ กูจะไม่ได้ละ?’ แกลจับแกลมึงไว้ คนในร้านเหล้าหัวเราะกันครืนอีก อา Q ยิ่งได้ใจและเพื่อจะให้เป็นทีสบอารมณ์แก่ผู้ดูเหล่านั้น แกลจึงบิบบักมึงอย่างแรงอีกทีหนึ่ง แล้วจึงปล่อยมือ” (Lu Hsun, 2020, pp. 162-163)

ส่วนการชมเหิงเสี่ยว D มีขึ้นหลังจากที่อา Q ไปรับจ้างตำข้าวที่บ้านท่านจ้าวและคุกเข่าลงนอนกับแม่จ้าว แม่จ้าวที่เป็นคนใช้หญิงในบ้านท่านจ้าว บุตรชายท่านจ้าวจึงลงโทษอา Q ด้วยการตีไม้คานหาบตีเขาอย่างแรง ผลสุดท้ายอา Q ต้องจ่ายค่าเหล้าแก่กำนัน เป็นการตอบแทนที่กำนันยอมเข้ามาไกล่เกลี่ยเรื่องนี้ให้ ทั้งยังต้องทำสัญญาห้าข้อไว้กับครอบครัวท่านจ้าวด้วย เหตุการณ์ครั้งนั้นส่งผลกระทบในวงกว้างโดยชาวเว่ยจวงต่างก็ยกเลิกการจ้างงานอา Q ทุกกรณี และว่าจ้างเสี่ยว Don หรือที่เรียกโดยย่อว่า “เสี่ยว D” มาทำงานแทน ขณะที่อา Q กำลังโกรธจัดอยู่นั้นก็พบเสี่ยว D โดยบังเอิญที่บริเวณหน้ากำแพงบ้านท่านเจียน ในเบื้องต้นอา Q สบประมาทเสี่ยว D ด้วยการเรียกเขาว่า “ไอ้สัตว์!” (Lu Hsun, 2020, p. 175) ฝ่ายเสี่ยว D พยายาม

หลีกเลี่ยงความขัดแย้งด้วยการแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตน แต่ท่าทีดังกล่าวกลับยิ่งกระตุ้นความโกรธของอา Q มากขึ้น เขาจึงกระโจนเข้าไปจับหางเปียเสื้อว D และการต่อสู้ระหว่างชายทั้งสองก็เริ่มขึ้น

ในฐานะนักเขียนแนว “ศิลปะเพื่อชีวิต” ชื่นนำในวงการวรรณกรรมจีนสมัยใหม่ หลู่ซิ่นได้สอดแทรกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ในผลงานของตนจำนวนมาก ในเรื่อง “ประวัติจริงของอา” Q มีการพูดถึงการปฏิวัติซินไฮ่ตอนที่พลพรรคปฏิวัติเข้ายึดหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในหมู่บ้านเว่จวง ขณะเดินผ่านศาลเจ้าอุกู่ซึ่งอา Q ใช้เป็นที่พักอาศัย ทหารปฏิวัติเห็นอา Q โดยบังเอิญจึงชวนให้ร่วมขบวนด้วย เรื่องนี้ทำให้ชาวเว่จวงเข้าใจว่า อา Q มีส่วนเกี่ยวข้องกับพรรคปฏิวัติ จึงมีอาการหั่นเกรงโดยทั่วกันและพยายามเอาใจอา Q ทุกรูปแบบ ฝ่ายอา Q ก็ฉวยโอกาสเรียกร้องสิ่งอุปโภคบริโภคจากชายชราที่ดูแลศาลเจ้าอุกู่ ดังข้อความว่า “อา Q เทียวเอ้อระเหยอยู่พักหนึ่ง พอกลับไปถึงศาลเจ้าอุกู่ก็สร้างเมา คืนวันนั้นตาแก่ผู้ดูแลศาลเจ้าก็เชิญแกดื่มน้ำชา อาริอารอบอย่างนี้ก็ไม่ถึง อา Q เลยเรียกขนมเปี๊ยะจากแก 2 อัน กินหมดแล้วยังเรียกเอาเทียนหนัก 4 ตำลึงที่เคยจุดมาแล้วพร้อมด้วยเซ็งเทียน 1 อัน” (Lu Hsun, 2020, p. 193)

ขณะที่ลักษณะขลาดเขลาของอา Q สะท้อนผ่านพฤติกรรมการยอมจำนนต่อผู้มีอำนาจ ทั้งอำนาจทางการเงิน การเมือง และการศึกษา รวมถึงบุคคลสำคัญในชุมชน เช่น ท่านจ้าวซึ่งได้รับความเคารพอย่างสูงในหมู่บ้านเว่จวง “ไฉ่ฝรังเทียม” รวมถึงกำนันผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างอา Q กับครอบครัวท่านจ้าวด้วย

ความยำเกรงที่ชาวเว่จวงมีต่อท่านจ้าวมีสาเหตุ 2 ประการ ประการแรกคือ ครอบครัวท่านจ้าวมีฐานะมั่งคั่งอันดับต้น ๆ ของหมู่บ้านเทียบเท่ากับครอบครัวตระกูลเฉียน ในประการที่สอง ท่านจ้าวมีบุตรชายที่ผ่านการสอบคัดเลือกระดับอำเภอตามระบบการศึกษาภายใต้ระบอบศักดินาจีน ในช่วงที่บุตรชายท่านจ้าวสอบได้ “ซิ่วไฉ่” ใหม่ ๆ ชาวเว่จวงซึ่งแต่เดิมมีความยำเกรงท่านจ้าวอยู่แล้ว ก็ยิ่งเพิ่มพูนความเคารพ

มากขึ้น อา Q ประารถนาที่จะให้ผู้คนนับถือตนเช่นเดียวกับที่นับถือท่านจ้าว จึงอ้างความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับตระกูลจ้าวในทำนองว่า “ตัวกับท่านจ้าวเดิมที่ร่วมตระกูลเดียวกัน และหากลำดับญาติให้ละเอียดถี่ถ้วน ตัวยังมีศักดิ์สูงกว่าชั่วโง่ตั้ง 3 รุ่น ขนาดนั้นผู้ฟังสองสามคนก็ชักเกิดความนับถือยำเกรง” (Lu Hsun, 2020, p. 144) อย่างไรก็ตาม ความสุขของอา Q ดำรงอยู่ได้ไม่นาน เพราะในวันถัดมากำนันได้เรียกอา Q ให้ไปชี้แจงที่บ้านท่านจ้าว และการเผชิญหน้าระหว่างอา Q กับท่านจ้าวก็ช่วยสะท้อนลักษณะขี้ลาดและการสยบระย่อต่อผู้มีอำนาจของเขาย่างชัดเจน “ ‘อา Q ไ้อ๋หานี้ มึงว่ากูร่วมตระกูลเดียวกับมึงรี?’ อา Q ไม่ปริปาก ท่านจ้าวยิ่งดุก็ยิ่งเดือด ก้าวเข้าไปสองสามก้าวแล้วว่า ‘มึงกล้าพูดบ้า ๆ! กูจะมีญาติร่วมตระกูลอย่างมึงได้ยังไง? มึงแซ่จ้าวอะไร?’ อา Q ไม่ปริปาก คิดจะถอยหลังแต่ท่านจ้าวโดดเข้าไปหาแล้วตบหน้าให้ทีหนึ่ง ‘มึงจะแซ่จ้าวได้ยังไง! ? มึงสมควรจะแซ่จ้าวที่ไหน?’ ” (Lu Hsun, 2020, p. 144)

ความสัมพันธ์ระหว่างอา Q กับ “ไ้อ์ฝรังเทียม” เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจเพราะสะท้อนความขลาดเขลาของอา Q ในอีกรูปแบบหนึ่ง “ไ้อ์ฝรังเทียม” เป็นบุตรชายท่านเฉียนผู้สืบเชื้อสายมาจากตระกูลมั่งคั่งในหมู่บ้าน อย่างไรก็ตาม แทนที่จะส่งเสริมให้บุตรชายเข้ารับการศึกษาตามระบอบศักดินาเพื่อเตรียมสอบคัดเลือกเป็นขุนนางเช่นเดียวกับบุตรชายท่านจ้าว ท่านเฉียนกลับส่งบุตรเข้าเรียนในโรงเรียนแบบตะวันตกตั้งแต่วัยเยาว์ ทั้งยังอนุญาตให้ไปศึกษาต่อในประเทศญี่ปุ่นช่วงระยะหนึ่ง ความเหนือกว่าทั้งฐานะทางสังคม ภูมิหลังครอบครัว ระดับการศึกษา และศักยภาพด้านการเงินของ “ไ้อ์ฝรังเทียม” ทำให้อา Q รู้สึกชิงชังชายผู้นี้เป็นพิเศษ กระนั้นก็ไม่กล้าแสดงออกเหมือนกับที่ปฏิบัติต่อซิ่นน้อยหรือเสี่ยว D ความเขลาขลาดของอา Q ปรากฏในเหตุการณ์ที่เขาพบ “ไ้อ์ฝรังเทียม” ระหว่างทาง และเปลือยประชดทรงผมสั้นของคู่อริ ดังข้อความว่า “ ‘หัวโล้น ไ้อ์ลา ...’ เดิมทีอา Q ไม่เคยด่าออกเสียง เพียงแต่ด่าอยู่ในใจเท่านั้น คราวนี้เป็นเพราะกำลังพินเสีย ต้องการจะแก้แค้นจึงพูดออกมาเบา ๆ โดยไม่รู้ตัว ไม่นึกเลยว่า เจ้าหัวโล้นคนนั้นจะถือไม้ตะพดลงรักสีเหลืองซึ่งอา Q เรียกว่า

ตะพดแห่ศพ ก้าวสวบ ๆ เข้ามา ทันใดนั้น อา Q ก็รู้ว่า คงจะตีแกอีกเป็นแน่ จึงเกร็ง
กล้ามเกร็งกระดุกหูไหลร่อไ้จริงอย่างว่า เสียงดังโป๊ก ดูเหมือนโดนที่ศีรษะอา Q เข้า
แล้วจริง ๆ ‘ฉันทว่ามนั!’ อา Q แก้วพลางขี้มือไปที่เด็กคนหนึ่งซึ่งอยู่ใกล้ ๆ โป๊ก ๆ ๆ!”
(Lu Hsun, 2020, pp. 160-161)

ส่วนกำนันในเรื่อง “ประวัติจริงของอา Q” เป็นตัวละครประกอบ
ทำหน้าที่ใกล้เคียงข้อพิพาทระหว่างอา Q กับครอบครัวท่านจ้าว สืบเนื่องจากที่อา Q
ลูกเขาลงนอนกับแม่อยู่ รายละเอียดเกี่ยวกับภูมิหลังของตัวละครนี้แม้จะมีไม่มาก
แต่ข้อความสนทนาระหว่างเขากับอา Q ในวันเกิดเหตุก็สะท้อนลักษณะชอบคดีข่มเหง
คนที่อ่อนแอกว่าของกำนัน “ ‘อา Q ไอ้हां! ชันแต่คนใช้ในบ้านท่านจ้าว มึงก็จ้วงจาบ
หยาบช้า ดูขัดแย้งเสียใหญ่แล้ว เล่นเอาภูมิศักดิ์ไม่ได้หลับไม่ได้นอน ไอ้हां! ’ เทศนาสั่งสอน
อยู่พักหนึ่ง แฉ่ละที่อา Q เถียงไม่ออก ในที่สุดเพราะเป็นเวลาค่ำคืนจึงต้องมอบค่าเหล้า
ให้กำนันถึง 2 เท้าเป็นเงิน 400 อีแปะ ขณะนั้นอา Q ไม่มีเงินสดจึงเอาหมวกขนสัตว์
ใบหนึ่งออกจำนำ” (Lu Hsun, 2020, p. 171) หลังแสวงหาประโยชน์จากภาวะตกที่นั่ง
ลำบากของอา Q แล้ว กำนันจึงเข้าสู่ภารกิจหลักที่ได้รับมอบหมายจากท่านจ้าว
โดยบังคับให้อา Q ทำสัญญา 5 ข้อไว้กับครอบครัวท่านจ้าวอย่างอับยศอดสู

การมีอคติต่อสตรีเพศกับการปรารถนาความรักของอา Q

ความด้อยกว่าคนอื่นแทบทุกด้าน ประกอบกับลักษณะนิสัยที่ผิดปกติ
ของอา Q ทำให้เขาไม่มีโอกาสแต่งงานมีครอบครัวเป็นของตนเองแม้อายุจะย่างเข้าวัย
กลางคน ยิ่งไปกว่านั้น หลังเหตุการณ์ที่อา Q ลูกเขาลงนอนหลับบนกับแม่อยู่
ในห้องครัวบ้านท่านจ้าว สตรีในหมู่บ้านเว่ยจวงตั้งแต่คนที่มียู่มากกว่าอา Q
เช่น ภรรยาโจวซี ลงมาจนถึงเด็กผู้หญิงวัยสิบกว่าขวบต่างก็หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า
กับเขา อา Q พยายามกลบเกลื่อนปมด้อยที่ไม่มีใครรักด้วยการอุปโลกน์เหตุผลต่าง ๆ
นานาเพื่อต่อต้านสตรีเพศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเปราะบางเพราะไม่มีใครคุ้มครอง
อย่างแม่ชีวัดจี้จิว ความรังเกียจสตรีของอา Q ยังมีรากฐานมาจากความริษยาผู้ชาย

คนอื่น ๆ ในหมู่บ้านที่ล้วนแต่มีคู่รัก ความเคืองแค้นสตรีของอา Q จึงแสดงออกผ่านวาจาและพฤติกรรมในเชิงประชดว่า “ลงเป็นขีแล้วก็ต้องมีการลอดติดต่อลับ ๆ กับพระ ผู้หญิงที่ออกเตรนคนเดียวเป็นต้องตั้งใจจะยั่วขายเปลี่ยว หญิงกับชายคู้กันอยู่สองต่อสองก็ต้องมีเรื่องลับลมคมในแน่ เพื่อที่จะลงโทษคนพวกนี้ แกจึงถลึงตามองเอาด้วยความคั่งแค้นเสมอ ๆ บางทีก็กล่าวถ้อยคำ ‘บริภาษ’ ออกมาดัง ๆ เสียสองสามคำ หรือบางทีก็แอบอยู่ในที่ลับตา เอาก้อนหินเล็ก ๆ ขว้างเข้าหลังสีก่อนหนึ่ง” (Lu Hsun, 2020, p. 166)

อย่างไรก็ตาม ในฐานะปุถุชนคนหนึ่งอา Q ไม่อาจหักห้ามความรู้สึกต่อเพศตรงข้ามได้ หลังเหตุการณ์เขาบีบแค้นขึ้นน้อยต่อหน้าผู้คนจำนวนมาก ความปรารถนาผู้หญิงของอา Q ก็ปะทุขึ้นอย่างรุนแรง นอกจากความรู้สึกหิว ๆ แล้ว การได้สัมผัสผิวหนังขึ้นน้อยยังทำให้สมองอา Q มีแต่ภาพผู้หญิงวนเวียนอยู่ไม่หยุดถึงขั้นทำให้นอนไม่หลับทั้งคืน อันที่จริงอา Q มีความปรารถนาทางเพศตั้งแต่เริ่มแตกเนื้อหนุ่ม โดยพยายามสัมผัสร่างกายสตรีทุกครั้งที่มีโอกาส ก่อนเกิดเหตุการณ์บีบแค้นขึ้นน้อยวัดจิ้งชีวอา Q เคยแอบหยิกขาอ่อนผู้หญิงคนหนึ่งที่มาชมการแสดงงิ้ว แต่เนื่องจากเธอสวมกางเกงชั้นในด้วย การสัมผัสจึงไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกหวนไหวเหมือนกับที่สัมผัสแก้มขึ้นน้อยวัดจิ้งชีว (Lu Hsun, 2020, pp. 166-167)

ความใคร่ทางกามารมณ์ซึ่งถูกเร้าจากการสัมผัสแก้มขึ้นน้อยวัดจิ้งชีวได้นำไปสู่เหตุการณ์ที่อา Q คุกเข่าลงนอนกับแม่อุในห้องครัวบ้านท่านจ้าว ขณะนั้นแม่อุกำลังถ่ายทอดความทุกข์ใจให้แก่อา Q ในเรื่องที่ท่านจ้าวมีแผนจะซื้อหญิงสาวคนหนึ่งมาเป็นภรรยาหน้า คุณนายผู้เป็นภรรยาหลวงเศร้าโศกเสียใจจนไม่รับประทานอาหารต่อเนื่องมาสองวัน การที่แม่อุเอ่ยถึงความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยาได้กระตุ้นความกำหนัดของอา Q มากขึ้น และเขาก็แสดงความปรารถนานั้นออกมาอย่างเปิดเผย “ ‘ข้าขอนอนกะเอ็ง ข้าขอนอนกะเอ็ง!’ อา Q ผลุนผลันเข้าไปคุกเข่าลงตรงหน้าแม่อุ เจียบกริบอยู่สักอึดใจ ‘อีย๊ะ!’ แม่อุ้งอยู่พักหนึ่ง ในทันที่ตัวก็สั่นเทิ้ม

และร้องไวยวายเป็นพลางวิ่งออกไปข้างนอก วิ่งไปตะโกนไป ตอนหลังดูเหมือนจะร้องให้ด้วย” (Lu Hsun, 2020, p. 168)

อย่างไรก็ดี ฐานะทางสังคมของอา Q เปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิงหลังการเข้าร่วมขบวนการปฏิวัติที่เข้ายึดหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในหมู่บ้านเว่จว่ง ประชาชนทั้งกลุ่มที่มีอำนาจ ในระบอบเก่าอย่างท่านจ้าวและท่านเฉียนลงมาถึงชนชั้นล่างอย่างเสี่ยว D ต่างก็ยำเกรงอา Q อย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน ท่านจ้าวเริ่มเรียกอา Q ว่า “คุณ Q” ขณะที่เสี่ยว D มีอาการรอกสันขวัญหายทันทีที่เห็นอา Q อา Q เองเคยปรารถนาที่จะมีอำนาจเหนือคนอื่นมาโดยตลอด ดังนั้น เมื่อผู้คนเริ่มเปลี่ยนท่าทีจากเดิมที่รังเกียจเคียดแค้นหามาเป็นความเคารพนบอบ เขาก็รีบวางแผนกดขี่ข่มเหงคนทั้งหมู่บ้าน สำหรับสตรีชาวเว่จว่งนั้น อา Q แสดงความปรารถนาอย่างเปิดเผยกับทั้งวิพากษ์วิจารณ์ข้อจำกัดของชนกลุ่มนี้โดยปราศจากความเกรงกลัวว่า “น้องสาวจ้าวซือเฉียนหน้าตาซีเหร่ลัก ลูกสาวของภริยาโจวซืออีก 2-3 ปีค่อยพูดกัน เมียไ้อ์ฝรังเทียมมอมนอนกับผู้ชายที่ไม่มีหางเปีย เซอะ ไม่ใช่หญิงดี! เมียชั่วโฉมมีผลเป็นบนเปลือกตา ... แม่ฮูไม่ได้เห็นหน้ามานานแล้ว ไม่รู้ว่าอยู่ที่ไหน น่าเสียดายที่ตีนโตเกินไป” (Lu Hsun, 2020, pp. 194-195)

กล่าวได้ว่า การขาดประสบการณ์ด้านเพศสัมพันธ์หรือแม้แต่การสัมผัสร่างสตรีเพศได้ส่งผลต่อกระบวนการรับรู้และความคิดของอา Q และอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่หล่อหลอมให้เขามีบุคลิกภาพผิดปกติ เช่น การดูหมิ่นคนอื่นและการกดขี่ข่มเหงผู้ที่อ่อนแอกว่าเมื่อมีโอกาส อย่างไรก็ตาม น่าสังเกตว่า ในบรรดาสตรีชาวเว่จว่งที่อา Q เคยมีปฏิสัมพันธ์ด้วย ได้แก่ ภรรยาชั่วโฉม น้องสาวจ้าวซือเฉียน ภรรยา “ไ้อ์ฝรังเทียม” ลูกสาวโจวซือซึ่งอายุสิบกว่าขวบ แม่ฮูแม่ยายสาวที่เป็นคนใช้ในบ้านท่านจ้าว และซินน้อยวัดจิ้งชิว อา Q ดูเหมือนประทับใจแม่ฮูเป็นพิเศษ เนื่องจากในตอนท้ายเรื่องที่กำลังจะถูกประหารชีวิตนั้น สตรีที่อา Q ระลึกถึงและปรารถนาจะได้เห็นหน้ามากที่สุดมีเพียงคนเดียว คือ แม่ฮู “รดยังคงเคลื่อนไหวไปข้างหน้าไม่หยุด ท่ามกลางเสียงโห่ร้องอา Q

ข้าเลี้ยงดูแม่อยู่ ดูเหมือนหล่อนจะไม่ได้เห็นแก่เสียด้วยซ้ำเพราะมัวแต่เพลินอยู่กับการดูปิ่นฝรั่งที่เหลาทหารสหายอยู่” (Lu Hsun, 2020, p. 214) ที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งคือ ในบรรดาผู้หญิงที่อา Q มีปฏิสัมพันธ์ด้วย แม่ผู้มีสถานะต่ำต้อยที่สุดเพราะเป็นแม่มาย สังคมจีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ยังคงเป็นสังคมปิตาธิปไตยเต็มรูปแบบ แม่มายจึงถูกดูถูกเหยียดหยามเนื่องจากเป็นสัญลักษณ์แทนความเป็นอวมงคล แม่อยู่ยังเป็นชนชั้นล่างที่ไม่ได้รัดตัวเหมือนกับผู้หญิงจีนทั่วไป อันเกิดจากการต้องทำงานอย่างหนัก ทำให้เป็นคนเท้าโตดังที่อา Q เคยตั้งข้อสังเกตไว้ ดังนั้น จึงสันนิษฐานได้ว่าความประทับใจที่อา Q มีต่อแม่อยู่ไม่เพียงมาจากความปรารถนาในตัวบุคคลเพศตรงข้ามตามสัญชาตญาณอย่างเดียว แต่ยังเกิดจากความรู้สึกอบอุ่นในมิตรภาพที่แม่อยู่มอบให้ประชาชนในหมู่บ้านเว่ยจางทั้งหมด มีเพียงแม่อยู่เท่านั้นที่พูดคุยกับอา Q ในฐานะเพื่อนมนุษย์คนหนึ่ง แม้เรื่องที่สนทนากันจะไม่เกี่ยวกับสารทุกข์สุกดิบของอา Q กลับเป็นความทุกข์ของเจ้านายที่สามที่กำลังจะมีภรรยาน้อย กระนั้นการที่แม่อยู่ไม่รังเกียจอา Q ก็ทำให้เขารู้สึกอบอุ่นใจ แม่อยู่จึงเป็นผู้หญิงเพียงคนเดียวที่อา Q คิดถึงจนวาระสุดท้ายของชีวิต

2.2 ชนชั้นล่างชาวจีนที่เป็นสตรีเพศ

ความเป็นทวิลักษณ์ของสตรีชาวจีนมีข้อมูลไม่มากเมื่อเทียบกับกลุ่มบุรุษเพศอย่างตัวละครอา Q ในเรื่อง “ประวัติจริงของอา Q” กระนั้นก็มีความน่าสนใจอย่างยิ่ง แม้หลู่จิ้นจะยอมรับผลกระทบของแนวคิดชายเป็นใหญ่ในสังคมปิตาธิปไตยต่อวิถีชีวิตของสตรีจีนตลอดระยะเวลาหลายพันปีที่ปกครองตามระบอบศักดินา แต่เรื่องสั้นของเขาก็ชี้ชัดว่า ผู้หญิงจีนจำนวนมากไม่ได้เป็นเหยื่อของกรอบคิดนี้ ดังกรณีของตัวละครอัยกู่ในเรื่อง “หย่าร้าง”

“หย่าร้าง” นำเสนอปรากฏการณ์ใหม่ในสังคมจีนช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 คือ เริ่มมีการหย่าร้างกันระหว่างสามีกับภรรยาที่ผ่านพิธีแต่งงานตามประเพณี ลักษณะโอหังของอัยกู่ในเรื่องนี้ทำให้เห็นถึงความหลากหลายของสังคมจีนในห้วง

หัวเลี้ยวหัวต่อ ซึ่งระเบียบแบบแผนที่เคยใช้เป็นเครื่องมือกดขี่ข่มเหงสตรีเพศเริ่มไม่บังเกิดผล “หย่าร้าง” ยังสะท้อนอิทธิพลของกระแสวัฒนธรรมตะวันตกต่อสังคมจีนในยุคร่วมสมัยกับหลู่ซิ่น ประจักษ์จากที่ครอบครัวฝ่ายชายต้องยอมอ่อนข้อให้แก่ครอบครัวฝ่ายหญิงเพราะสามีไปมีชู้กับแม่ม่ายสาว ที่น่าสนใจไม่น้อยไปกว่านั้น อี้กู่ตัวละครเอกในเรื่องไม่ใช่สตรีในอุดมคติ การหย่าร้างจึงสะท้อนมุมมืดของชีวิตแต่งงานตามแบบคลุมถุงชน รวมถึงข้อจำกัดของภรรยานอกขนบนิยมในชนบทของจีน อนึ่งความอ่อนแอของผู้ชายจีนซึ่งสืบเนื่องจากอิทธิพลต่าง ๆ ในสังคมปิตาธิปไตยก็มีส่วนทำให้ภรรยาเสื่อมศรัทธาต่อสามีและกล้าโต้ตอบด้วยพฤติกรรมที่ก้าวร้าว อี้กู่เป็นตัวละครที่มีบุคลิกภาพย้อนแย้ง ด้านหนึ่งเธอแสดงความยโสโอหังต่อบุคคลใกล้ชิด เช่น สามี พ่อสามี และจวงมุ่ชานผู้เป็นพ่อบังเกิดเกล้า แต่เมื่อต้องเผชิญกับผู้มีอำนาจ อี้กู่กลับมีอาการประหม่าและประพฤติดนเป็นเด็กกว่านอนสอนง่าย

ลักษณะโอหังของอี้กู่แสดงออกตลอดทั้งเรื่อง หลังเกิดความขัดแย้งกับสามีและครอบครัวฝ่ายสามี อี้กู่ก็ย้ายกลับไปอยู่ที่บ้านของตนเอง แต่ปัญหาระหว่างสองตระกูลนับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น จวงมุ่ชานถึงกับพาลูกชาย 6 คนไปรื้อเตาบ้านแซ่ซือซึ่งเป็นครอบครัวสามีของลูกสาว ตระกูลซือจึงรับมือด้วยการขอให้ท่านเว่ย ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นคุ้มครองและตอบแทนด้วยการมอบอาหารจีนโต๊ะหนึ่งให้ ครั้นถึงเทศกาลตรุษจีน ท่านเว่ยได้เชิญญาติผู้ใหญ่มาร่วมงานเลี้ยงโดยมีท่านเจ็ดซึ่งเคย “กินน้ำร่วมสาบานกับนายอำเภอแล้ว” (Lu Hsun, 2020, p. 415) กลับมาร่วมงานด้วย ท่านเว่ยจึงถือโอกาสนี้เรียกครอบครัวทั้งสองฝ่ายมาหารือเรื่องการหย่าร้างและขอให้ท่านเจ็ดเป็นฝ่ายตัดสินคดี ระหว่างทางไปบ้านท่านเว่ย อี้กู่ได้บอกเล่าความคับข้องใจแก่คนรู้จักซึ่งโดยสารอยู่ในเรือลำเดียวกัน ทั้งยังเท้าความเหตุการณ์ที่จวงมุ่ชานพยายามยุติเรื่องนี้ด้วยการตกลงรับค่าทำขวัญตามที่ท่านเว่ยเสนอ แต่การเจรจาต้องล้มเหลวเพราะอี้กู่มีแผนจะฟ้องสามีให้ถึงที่สุด การไม่ให้เกียรติพ่อบังเกิดเกล้าต่อหน้าคนจำนวนมากทำให้จวงมุ่ชานโกรธและต่อว่าลูกสาวด้วยเสียงเบา ๆ ว่า “อี...!” มู่ชานดำเบา ๆ”

(Lu Hsun, 2020, p. 412) ครั้นถึงบ้านท่านเว่ย อี้กุก็เล่าความเรื่องราวในอดีตอีกครั้งหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องที่เธอถูกสามีลงโทษเพราะปล่อยให้พังพอนกัดลูกชายตัวน้อยเสียชีวิต ในความเห็นของอี้กุ การตายของลูกชายเป็นเหตุสุดวิสัยและไม่อยู่ในความรับผิดชอบของเธอ “ปีนั้นพังพอนกัดไอโด้งตาย ใช่ว่าฉันไม่ปิดเล้าไก่ให้ดีเมื่อไหร่? ความจริงนะไอ้หมาขี้เรื้อนตัวนี้มันคุนประตูละเล้าไก่เข้าไปกินข้าวไก่ต่างหาก แต่ ‘ไอ้สัตว์หนุ่ม’ จู๊ ๆ ก็เข้ามาตบหน้าฉัน ไม่ยอมพูดเหตุเหตุผล” (Lu Hsun, 2020, p. 419)

ยิ่งไปกว่านั้น อี้กุไม่เคยให้เกียรติสามีและครอบครัวฝ่ายสามีแม้แต่เวลาอยู่ต่อหน้าคนจำนวนมากรวมถึงผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นอย่างท่านเว่ยและท่านเจ็ดด้วย นอกจากการเรียกสามีว่า “ไอ้สัตว์หนุ่ม” และ “ไอ้ลูกไม่มีพ่อ” แล้ว เธอยังเรียกพ่อสามีว่า “ไอ้สัตว์แก่” ตลอดจนใช้ภาษาหยาบคายระหว่างการโต้เถียงกับสามี “ลูกอีต๊อกทองคนไหนเรียกเอ็งว่า ‘ไอ้ลูกไม่มีพ่อ’ ? อี้กุหันไปพูดใส่หน้าด้วยเสียงอันดังแล้วก็หันมาพูดกับท่านเจ็ดอีกว่า ‘ฉันยังมีอะไรที่จะพูดต่อหน้าคนทั้งหลายอีก มันไม่เคยพูดจาดี ๆ สักคำ พอขยับปากก็ ‘อีโฮมม’ ‘มีสารเลว’ ทุกครั้ง นับแต่มันไปพัวพันกับอีนังซ็อกการี แม้แต่โคตรฉันมันก็ขุดขึ้นมาด่า ท่านเจ็ดลองซัง ๆ ดูซิ มัน’ ” (Lu Hsun, 2020, p. 421)

แม้จะพยายามแสดงความกล้าหาญต่อหน้าธารกำนัล แต่ในเบื้องลึกจิตใจ อี้กุมีอาการประหม่าตั้งแต่ช่วงมาถึงบ้านท่านเว่ยใหม่ ๆ เนื่องจากเป็นเทศกาลวันขึ้นปีใหม่ ตามปฏิทินจันทรคติ ท่านเว่ยจึงสั่งให้คนใช้นำขนมแข่งมาเลี้ยงแขกจำนวนมาก ที่นั่งรอบพ่านเจ็ดในศาลานอกบ้าน แต่อี้กุก็ไม่มีความสุขใจที่จะกินขนมแข่งด้วย ทั้งนี้ ความกังวลของอี้กุไม่ได้เกิดจากตัวท่านเจ็ด กลับเป็นองค์ประกอบที่เสริมบารมีแก่ท่านเจ็ดโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องที่เขาค่อยกินน้ำร่วมสาบานกับนายอำเภอมาก่อน “เมื่อคนใช้ยกขนมแข่งต้มออกมาเลี้ยง อี้กุก็ยังอดที่จะรู้สึกประหม่าไม่ได้ แม้แต่ตัวเองก็ไม่เข้าใจว่าเพราะเหตุใด ‘กินน้ำร่วมสาบานกับนายอำเภอแล้ว เลยไม่พูดภาษาคนกระนั้นหรือ?’ ” (Lu Hsun, 2020, p. 415)

ฝ่ายท่านเจ็ดไม่เคยสนใจเรื่องการหย่าร้างระหว่างชาวบ้านธรรมดาสองคน ไม่สนใจฟังสิ่งที่อัยกู่อธิบาย หรือแม้แต่การเงยหน้าขึ้นมามองก็ไม่มี คนที่ปรารถนาจะให้เรื่องนี้ยุติโดยเร็วจึงเป็นท่านเว่ยเช่นเคยซึ่งก็พยายามอ้างชื่อท่านเจ็ดเพื่อให้คำพูดของตนมีน้ำหนักมากขึ้น ครั้นการโต้เถียงระหว่างสองครอบครัวดุเดือดขึ้น และเกือบจะถึงจุดที่ท่านเว่ยควบคุมไม่ได้แล้ว ท่านเจ็ดก็สำแดงฤทธิ์ด้วยการเรียกคนใช้เข้ามาสั่งงาน ทำให้คนที่อยู่ในเหตุการณ์มีอาการตะลึงงันโดยทั่วกัน “หล่อนตกตะลึงและหยุดพูดในทันทีด้วยเห็นว่า ท่านเจ็ดท่าทางเหลือเกินในบัดดลและเงยหน้าขึ้น พร้อมกับระเบิดเสียงแหลมสั้นสะท้านออกมาจากปากที่ปรกด้วยหวดบาง ๆ ‘มานี่!’ ท่านเจ็ดพูดหล่อนรู้สึกว่ หัวใจแทบหยุดเต้นไปชั่วขณะหนึ่งและแล้วกลับเต้นแรงผิดปกติคล้าย ๆ กับว่า หมดหวังเสียแล้ว สถานการณ์เปลี่ยนหมด ตอนนั้นราวกับดินพลัดตกลงไปในน้ำ” (Lu Hsun, 2020, p. 421) จากนั้นความห้าวหาญของอัยกู่ที่ขู่ว่าจะฟ้องสามถึงจังหวัดก็อันตรธานอย่างรวดเร็ว ครอบครัวทั้งสองเห็นด้วยที่จะให้สามมีภรรยาคนนี้แยกทางกัน และจวงมู่ชานรับเงินทำขวัญลูกสาวในจำนวนเงิน 90 หยวนตามที่ท่านเว่ยเสนอ เมื่อการเจรจายุติลงแล้ว จวงมู่ชาน อัยกู่ “ไอ้สัตว์แก่” และ “ไอ้สัตว์หนุ่ม” ต่างพยายามออกจากบ้านท่านเว่ยให้เร็วที่สุด ไม่สนใจแม้แต่คำเชิญของเจ้าภาพที่ให้อยู่ร่วมงานเลี้ยงปีใหม่ด้วย

ลักษณะของตัวละครอัยกู่ในเรื่อง “หย่าร้าง” สะท้อนความเป็นทวิลักษณ์ของภรรยาชาวจีนนอกขนบนิยม โดยเฉพาะคนที่อยู่ในพื้นที่ชนบทในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ความโอหังของอัยกู่ไม่ได้เกิดจากความคับข้องใจที่สามไปมีชู้กับแม่มาสาวอย่างเดียว แต่น่าจะเป็นธรรมชาติวิสัยของเธอเพราะอัยกู่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวทั้งต่อพ่อบังเกิดเกล้าและต่อพ่อสามีด้วย อนึ่ง อัยกู่ถูกตำหนิว่า ไม่ได้ทำหน้าที่ของมารดาที่ดีโดยปล่อยให้ลูกชายตัวน้อยถูกฟังพอนกัดจนเสียชีวิตแม้เธอจะพยายามปฏิเสธการรับผิดชอบในเรื่องนี้ ความกระด้างกระเดื่องของอัยกู่ทำให้ประจักษ์ว่า แนวคิดชายเป็นใหญ่และระเบียบแบบแผนต่าง ๆ ที่สังคมปิตาธิปไตยใช้เป็นเครื่องมือควบคุมผู้หญิง

มาโดยตลอดนั้น แท้จริงแล้วไม่สามารถควบคุมผู้หญิงได้ ส่วนลักษณะสยบระย้อยต่อผู้มีอำนาจของอัยกู่สะท้อนความไม่มั่นใจของสตรีชาวจีน อันเป็นลักษณะร่วมของประชาชนที่ถูกกดขี่ในสังคมที่หลู่ชั่เรียกว่า สังคมทาส มานานหลายพันปี

อภิปรายผลการวิจัย

ความเป็นทวิลักษณ์ของชนชั้นล่างชาวจีนในเรื่องสั้นของหลู่ชั่สามารถมองในระดับสังคมส่วนรวมที่ชนกลุ่มนี้มีทั้งข้อดี ได้แก่ ความขยันอดทนและความมีน้ำใจ และข้อจำกัด ได้แก่ ความสอสุดรู้สอเห่นและความไม่ซื่อสัตย์ รวมถึงการพิจารณาในระดับปัจเจกบุคคลผ่านตัวละครอมตะของหลู่ชั่ ขณะที่อา Q ในเรื่อง “ประวัติจริงของอา Q” เป็นตัวแทนของชนชั้นล่างชาวจีนที่เป็นบุรุษเพศ มีบุคลิกภาพย้อนแย้ง ประกอบด้วย ความยโสโอหังกับความขลาดเขลา และการมีอคติต่อผู้หญิงกับการปรารถนาความรักตามสัญชาตญาณ อัยกู่ในเรื่อง “หย่าร้าง” ก็เป็นตัวแทนของชนชั้นล่างชาวจีนที่เป็นสตรีเพศโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มภรรยานอกชนบดินิยมในชนบท ด้านหนึ่งอัยกู่แสดงความยโสโอหังต่อคนรอบข้าง เช่น สามี พ้อสามี และพ่อแท้ ๆ ของตนเอง ฯลฯ แต่ในอีกด้านหนึ่งเธอก็มีการประหมาและสยบระย้อยเมื่อต้องเผชิญกับผู้ผู้มีอำนาจ

ออร์เวลล์นักเขียนแนวสังคมนิยมชื่อดังชาวอังกฤษซึ่งอยู่ในยุคร่วมสมัยกับหลู่ชั่ ได้ศึกษาชีวิตของชนชั้นล่างตะวันตกที่เป็นกลุ่มคนจรในกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส และกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ตลอดจนนำเสนอประสบการณ์การคลุกคลีกับชนกลุ่มนี้ในสารคดีบันลือโลกเรื่อง “ความจนกับคนจรในปารีสและลอนดอน” (Down and out in Paris and London) เมื่อมองโดยภาพรวม คนจรตะวันตกในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 นอกจากจะมีชีวิตที่ยากจนข้นแค้นแล้ว สภาพจิตใจของพวกเขาก็เสื่อมทรามจนน่ารังเกียจอีกด้วย ออร์เวลล์อธิบายเรื่องนี้ว่า มาจาก 3 ปัจจัยหลัก อันดับแรก คือ ความหิว คนจรในปารีสและลอนดอนต้องพึ่งพาความอนุเคราะห์ของหอคนจรตามเมืองต่าง ๆ แต่สถาบันเหล่านี้ก็ปันส่วนอาหารให้ในปริมาณที่ไม่เคยพออิม ประการต่อมา คือ

สภาวะว่างงานทำให้วิถีชีวิตของคนจนน่าหดหู่และบั่นทอนจิตใจพวกเขาไปเรื่อย ๆ ในประการสุดท้าย ออร์เวลล์มองว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้สึกของคนจนมากที่สุดและนำไปสู่แนวคิดเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม คือ การไม่มีเพศสัมพันธ์ การว่างงานส่งผลกระทบต่อผู้หญิงน้อยกว่าผู้ชาย ในกรณีที่ผู้หญิงหน้าตาพอคู่ได้ระดับหนึ่ง หากตกอยู่ในภาวะอับจนหนทางจริง ๆ ก็ยังมีโอกาสพึ่งพาผู้ชายที่ฐานะดีกว่า ดังนั้น ผู้ชายจึงจัดจึงต้องครองความเป็นคนโสดไปตลอดชีวิต การไม่มีเพศสัมพันธ์นี้เองที่นำไปสู่ปัญหาสังคมและอาชญากรรมทั้งเรื่องการมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลเพศเดียวกันและคดีข่มขืนต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ออร์เวลล์มองปรากฏการณ์ดังกล่าวในเชิงเห็นใจคนจนมากกว่าที่จะเป็นการตำหนิ ทั้งนี้ เพราะแรงกระตุ้นทางเพศถือเป็นแรงกระตุ้นระดับพื้นฐาน “ความอดอยากทางเพศจึงบั่นทอนจิตใจได้พอ ๆ กับความหิวอาหาร ข้อเลวร้ายของความยากจนนั้นมีใช้เพียงแค่ว่าทำให้ทุกข์ทรมาน เพราะที่ยิ่งเลวร้ายหนักกว่านั้นก็คือทำให้คนเสื่อมทรามลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทั้งไม่ต้องสงสัยเลยว่า ความอดอยากทางเพศย่อมมีส่วนในกระบวนการบั่นทอนให้คนเสื่อมทรามลงดังกล่าว เมื่อต้องขาดสตรีเพศ ไม่มีเรื่องน่าอายเรื่องใดบั่นทอนความเคารพในตนเองของผู้ชายได้มากไปกว่านี้แล้ว” (Orwell, 2017, p. 342) สภาพของชนชั้นล่างตะวันตกจากการสำรวจของออร์เวลล์ย่อมมีลักษณะแตกต่างจากชนชั้นล่างชาวจีนในเรื่องสั้นของหลู่ซิน แต่น่าสังเกตว่า การถูกสังคมมองข้ามและถูกกดขี่ข่มเหงในฐานะเป็นชนชั้นต่ำสุดในสังคม รวมถึงกฎระเบียบต่าง ๆ ที่ทำให้ความปรารถนาด้านเพศสัมพันธ์ของบุรุษเพศไม่ได้รับการตอบสนอง เช่นเดียวกับสตรีเพศในสังคมปิตาธิปไตยที่ไม่มีความสุขจากการแต่งงานแบบคลุมถุงชน ย่อมมีผลต่อสภาพจิตใจของชนกลุ่มนี้ และอาจเป็นหนึ่งในปัจจัยก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมด้วย

การชี้ให้เห็นถึงความเป็นทวิลักษณ์ของชนชั้นล่างชาวจีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 สะท้อนบทบาทของหลู่ซินในฐานะนักเขียนแนว “ศิลปะเพื่อชีวิต” ชื่นนำในวงการวรรณกรรมจีนสมัยใหม่ ที่มุ่งปลุกเร้าให้ประชาชนตื่นจากความฝัน ถลำเผชิญกับความจริงทั้งข้อจำกัดด้านบุคลิกภาพของตนเองและปัญหาในสังคมร่วมสมัย

จากนั้นจึงแสวงหาแนวทางพัฒนาตนเองและปรับเปลี่ยนสังคมให้ดีขึ้น ทั้งนี้ แนวคิดที่ว่าด้วยบทบาทของผลงานศิลปะที่มีการถกเถียงกันอย่างต่อเนื่องมี 2 แนวคิด ได้แก่ “ศิลปะเพื่อศิลปะ” (Art for art's sake) และ “ศิลปะเพื่อชีวิต” (Art for life's sake) โดย “ศิลปะเพื่อชีวิต” เน้นประเด็นที่ศิลปะไม่ได้ดำรงอยู่อย่างอิสระ หากมีความสัมพันธ์แนบชิดกับโครงสร้างทางสังคมและชีวิตของประชาชน แนวคิดนี้ได้รับการขยายและพัฒนาเป็นแนวคิด “สังคมนิยม” (Realism) โดยลีโอ ตอลสตอย (Leo Tolstoy) นักเขียนคนสำคัญของรัสเซียในคริสต์ศตวรรษที่ 19 (Buddee, 2024, p. 98) ทำให้การกำหนดขอบเขตและบทบาทหน้าที่ของศิลปะมีความชัดเจนขึ้น ทั้งยังช่วยปลดปล่อยศิลปะจากการเป็นเครื่องมือแห่งความบันเทิงเพียงอย่างเดียวตามที่กลุ่มนิยมแนวคิด “ศิลปะเพื่อศิลปะ” เข้าใจ เมื่อแนวคิด “สังคมนิยม” ถูกผนวกเข้ากับลัทธิมาร์กซ์ แนวคิด “สังคมนิยมสังคมนิยม” (Social realism) จึงถือกำเนิดขึ้นโดยมีแมกซิม กอร์กี (Maxim Gorky) นักเขียนชื่อดังชาวรัสเซียอีกคนหนึ่งเป็นตัวแทนสำคัญ (Suwangbut, 2013, pp. 226-227) แนวคิด “สังคมนิยมสังคมนิยม” นอกจากจะมุ่งเน้นการใช้ผลงานศิลปะเพื่อรับใช้ประชาชนแล้ว ยังให้ความสำคัญต่อศิลปะในฐานะเป็นอาวุธต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมด้วย ดังนั้น จะเห็นได้ว่า แนวคิด “สังคมนิยม” และแนวคิด “สังคมนิยมสังคมนิยม” ล้วนแต่มีรากฐานมาจากแนวคิด “ศิลปะเพื่อชีวิต” ทั้งสิ้น และถึงแม้จะมีรายละเอียดด้านขอบเขตและบทบาทหน้าที่ของศิลปะที่แตกต่างกันบ้าง แต่เมื่อมองโดยภาพรวมแนวคิดทั้งสองต่างมุ่งเน้นการใช้ศิลปะเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิต

อย่างไรก็ตาม คำว่า “เพื่อชีวิต” สื่อความหมายกว้างและอาจถูกใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนวาทกรรมการบริหารประเทศของชนชั้นปกครอง และในเมื่อลัทธิมาร์กซ์มุ่งปลดปล่อยชนชั้นล่าง ได้แก่ ชาวนาและกรรมกร ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่และเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตในสังคมอุตสาหกรรมตะวันตก เพื่อให้กลุ่มชนทั้งสองสามารถขึ้นมาเป็นผู้นำสังคมได้ตามทฤษฎีวิวัฒนาการทางสังคม แนวคิด “ศิลปะเพื่อชีวิต” จึงได้รับการพัฒนาเป็นแนวคิด “ศิลปะเพื่อประชาชน” (Art for people's

sake) ในที่สุด และมีการกำหนดขอบเขตและบทบาทหน้าที่ของศิลปะอย่างเป็นทางการ
รูปธรรม คือ มุ่งเน้นให้ผลงานศิลปะเป็นเครื่องมือในการยกระดับชีวิตของชนชั้นล่าง
และเป็นพลังขับเคลื่อนขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น

หลู่ซินเริ่มซึมซับแนวคิด “ศิลปะเพื่อชีวิต” และ “ศิลปะเพื่อประชาชน” ตั้งแต่
ช่วงไปศึกษาต่อในประเทศญี่ปุ่นซึ่งอยู่ในระหว่าง ค.ศ. 1902-1909 (Khamriang,
1980, p. 128) กระนั้นมุมมองของเขาเกี่ยวกับความหมายและขอบเขตของคำว่า
“ประชาชน” ก็ไม่ได้สอดคล้องกับคำนิยามของปัญญาชนที่ยกย่องแนวคิด “ศิลปะเพื่อ
ชีวิต” เสียทั้งหมด บริบทของสังคมจีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ที่เปลี่ยนไปอย่าง
รวดเร็วรวมถึงประสบการณ์ชีวิตส่วนตัวของหลู่ซินในฐานะนักเขียนที่ต้องเผชิญกับภัย
คุกคามจากฝ่ายตรงข้ามอยู่ตลอดเวลา ทำให้มุมมองของหลู่ซินเกี่ยวกับแนวคิด “ศิลปะ
เพื่อชีวิต” มีพัฒนาการต่อเนื่อง เริ่มจากเหตุการณ์การเดินขบวนของนักศึกษาในเมือง
ปักกิ่งเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม ค.ศ. 1919 เพื่อคัดค้านมติในที่ประชุมสันติภาพปารีส
(The Paris peace conference) ซึ่งให้โอนสิทธิและผลประโยชน์ของเยอรมนี
ในมณฑลซานตงของประเทศจีนให้แก่ญี่ปุ่นทั้งหมด และรัฐบาลขุนศึกก็สั่งให้ทหารและ
ตำรวจเข้าปราบปรามฝูงชนที่เดินขบวนอย่างโหดเหี้ยม หลู่ซินและนักประพันธ์
หัวก้าวหน้าของจีนจึงยึดคำขวัญ “วรรณคดีเพื่อสามัญชน” (Khamriang, 1980,
p. 157) แทนการแสดงจุดยืนทางการเมืองที่ต่อต้านรัฐบาลเผด็จการและอยู่เคียงข้าง
นักศึกษา จากนั้นเพื่อเป็นการผลักดันให้คำขวัญ “วรรณคดีเพื่อสามัญชน” มีความเป็น
รูปธรรมมากขึ้น หลู่ซินและนักประพันธ์หัวก้าวหน้าจึงได้เรียนรู้ ทำความเข้าใจ และ
สะท้อนวิถีชีวิตที่เต็มไปด้วยความทุกข์ยากของชนชั้นล่างชาวจีนอย่างจริงจัง

หลู่ซินไม่เคยปรารถนาที่จะเป็นนักประพันธ์ผู้มีชื่อเสียงหรือมีอิทธิพล
(Khamriang, 1980, p. 195) แต่ชีวิตที่เปี่ยมด้วยอุดมการณ์ การอุทิศตนเพื่อประโยชน์
ของชนชั้นล่าง และอิทธิพลจากวรรณกรรมอมตะของเขา ทำให้โลกต้องจดจำและสดุดี
หลู่ซินตลอดระยะเวลากว่า 1 ศตวรรษที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม การเชิดชูเกียรติหลู่ซิน

บางครั้งก็มีขึ้นในลักษณะเหมารวมหรือเป็นการสรุปความแบบรวบยอด เช่น เรื่องเล่าเกินจริงเกี่ยวกับหลู่ซิ่นของ “เหลาแปะ” ชาวจีนโพ้นทะเลอาวุโสในคราวที่เชื้อ กากแก้ว นำคณะออกสำรวจหอยนางรมในอ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานีจากหนังสือ “โจวซูเหียน” (Kalkaew, n.d.) ฯลฯ การเขียนถึงหลู่ซิ่นในลักษณะดังกล่าวทำให้ผู้อ่านไม่เห็นถึงพัฒนาการทางความคิดของเขาที่สัมพันธ์อย่างแนบชิดกับสถานการณ์ของจีนในห้วงหัวเลี้ยวหัวต่อ ความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวของหลู่ซิ่นขณะต่อสู้กับฝ่ายปฏิปักษ์ ตลอดจนทำให้ความสำเร็จของหลู่ซิ่นประหนึ่งอุบัติขึ้นอย่างง่ายดาย ในอีกด้านหนึ่ง นักวิชาการบางกลุ่มพยายามเชื่อมโยงความสำเร็จของหลู่ซิ่นกับอิทธิพลของเหมาเจ๋อตงและพรรคคอมมิวนิสต์จีน เช่น T.C.Hsia (Hsia Chih-tsing) ตั้งข้อสังเกตว่า “ชื่อเสียงบารมีของหลู่ซิ่นส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการประโคนอันเนื่องมาจากคำปราศรัยของเหมาเจ๋อตงที่กล่าวยกย่องหลู่ซิ่นว่า เป็นทั้งนักปรัชญา นักปฏิวัติ และนักประพันธ์ที่ยิ่งใหญ่ของจีน และต่อมาได้รับการขานรับและขยายความโดยพลพรรคคอมมิวนิสต์ด้วยเหตุผลทางการเมืองและการโฆษณาชวนเชื่อ” (Limpanusorn, 2003, pp. 17-18) การประมวลอิทธิพลของหลู่ซิ่นในลักษณะนี้อาจทำให้เข้าใจผิดว่า ความยิ่งใหญ่ของหลู่ซิ่นไม่ได้เกิดจากความมานะพยายามของเขาเอง หากสร้างขึ้นบนพื้นฐานทางการเมืองและเพื่อประโยชน์ทางการเมือง ทั้งที่ในความเป็นจริงหลู่ซิ่นไม่เคยเข้าร่วมพรรคคอมมิวนิสต์จีนแม้เพียงวันเดียว และในช่วงท้ายของชีวิต เขายังแสดงท่าทีไม่เห็นด้วยที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนร่วมมือกับพรรคก๊กมินตั๋งในการทำสงครามต่อต้านญี่ปุ่น (Nawachon, 1974, pp. 128-129) ดังที่ Chisolm (1967, p. 241) มีความเห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลู่ซิ่นกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนไม่ลึกซึ้งนัก ปฏิกริยาของเขาต่อเหตุการณ์รุนแรงในประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งการต่อต้านรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งในช่วงท้ายของชีวิตต่างหากที่ทำให้หลู่ซิ่นถูกอุปโลกน์ให้เป็นภาพตัวแทนของนักอภิวัฒน์แนวสังคมนิยมในประเทศไทย

สำหรับหลูซิ่นแล้ว ทฤษฎีทางการเมืองรวมถึงกระแสนิยมทางสังคมและวัฒนธรรมใด ๆ ก็ตามควรได้รับการประยุกต์อย่างมีวิจารณญาณ และในฐานะองค์ประกอบหนึ่งที่ควรพิจารณาควบคู่กับบริบททางประวัติศาสตร์ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมของแต่ละภูมิภาค ดังนั้น หลูซิ่นจึงยึดผลประโยชน์ของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชั้นล่างชาวจีนมาเป็นแกนหลักในการดำเนินชีวิตและการสร้างสรรค์ผลงานวรรณกรรม การต่อต้านรัฐบาลขุนศึกและรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋ง ตลอดจนแนวโน้มทางการเมืองของหลูซิ่นที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์จีน จึงไม่ได้เกิดจากที่เขาเป็นเจ้าทฤษฎีทางสังคมนิยม แต่มาจากการพิจารณานโยบายของกลุ่มพลังทางการเมืองแต่ละฝ่ายว่า เอื้อต่อประโยชน์ของประเทศชาติและชนชั้นล่างมากน้อยเพียงใด การประมวลผลงานวรรณกรรมของหลูซิ่นโดยภาพรวมทำให้เห็นว่า บุคลิกภาพและปณิธานในการรับใช้กลุ่มชนชั้นล่างของหลูซิ่นถูกหล่อหลอมขึ้นจาก 2 ปัจจัย ได้แก่ ความรักมาตุภูมิและความรักเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ดังที่หลูซิ่นกล่าวไว้ในกวีนิพนธ์เรื่อง “บทกวีในภาพถ่าย” ประพันธ์เมื่อ ค.ศ. 1903 ว่า “วอนดวงดาวเหินบนาวให้ถามทัก ประชาชนวิบโยคหนักไร้ความหมาย ข้าปลงใจสละเลือดหยดสุดท้าย แผ่นดินแม่ดวงจิตหมายอุทิศพลี” (Lu Hsun, 2000, p. 107) เช่นเดียวกับข้อความในปกิณกะคดีชุด “หลุมฝังศพ” ที่ว่า “ถึงแม้มันจะไม่ได้เขียนขึ้นด้วยเลือดในกายของข้าพเจ้า แต่มันก็เขียนขึ้นหลังจากที่ได้รู้เห็นเป็นพยานกับการหลั่งเลือดของคนรุ่นราวคราวเดียวกันกับข้าพเจ้าบางคน และบางคนก็อ่อนวัยกว่าข้าพเจ้าเสียอีก” (Khamriang, 1980, p. 181)

แม้หลูซิ่นจะเสียชีวิตแล้วเป็นเวลาเกือบ 90 ปี (ค.ศ. 1936 - 2025) แต่ผลงานของเขายังคงเป็นที่สนใจในวงวิชาการของจีนและของโลก (Chisolm, 1967; Gu, 2021) Jia (2021) ได้เน้นย้ำถึงบทบาทของหลูซิ่นในฐานะนักเขียนผู้ยิ่งใหญ่และมีวิสัยทัศน์กว้างไกลว่า หลูซิ่นไม่เพียงห่วงใยชาวจีนที่เป็นชนชั้นล่างเท่านั้น หากยังวิจารณ์ระบบราชการในสังคมร่วมสมัยที่ให้คุณค่าแก่ยศถาบรรดาศักดิ์และตำแหน่ง

ของบุคคลจนก่อให้เกิดภาพจำความเป็น “ทาส” ของชาวจีนสมัยใหม่ แนวคิดของ หลู่ซิ่น เช่น การสร้างชาติที่เป็นของประชาชนทุกคน (People’s nation) และการเรียกร้องให้คนรุ่นใหม่ร่วมกันสร้างยุคที่ 3 ในประวัติศาสตร์จีน (3rd Era in Chinese history) มีความใกล้เคียงกับนโยบายการสร้าง “สังคมแห่งความกลมเกลียว” (Harmonious society) ของรัฐบาลจีนปัจจุบัน ไม่เพียงเท่านั้น Yu (2019) มีความเห็นว่า ตัวละครในเรื่องสั้นของหลู่ซิ่นมีลักษณะเป็นสากลและล้ำสมัย ศิลปะการสร้างตัวละครของเขาทำให้ตัวละครไม่เพียงเป็นตัวแทนของชนชั้นล่างชาวจีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 อย่างเดียว หากได้หลอมรวมลักษณะของประชาชนในดินแดนอื่นหรือแม้แต่ในยุคสมัยปัจจุบันเข้าไว้ด้วย คำศัพท์ต่าง ๆ เช่น “ตรรกะอา Q” (Ah Q logic) “ลัทธิอา Q” (Ah Q-ism) และ “ชัยชนะทางจิตใจ” (Psychological victory) ฯลฯ จึงกลายเป็น คำศัพท์ที่ใช้กันทั่วไปในบทสนทนาของชาวจีนและประชาชนทั่วโลกจนกระทั่งทุกวันนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. นอกจากประเด็นทวิลักษณ์แล้ว เรื่องสั้นของหลู่ซิ่นยังชี้ให้เห็นว่า แนวคิดชายเป็นใหญ่ได้ส่งผลต่อวิถีชีวิตของชาวจีนหลายมิติ เช่น การที่บุรุษเพศได้รับอภิสิทธิ์ต่าง ๆ ทำให้ชนกลุ่มนี้อ่อนแอลง ขณะที่การต้องแบกรับภาระเป็นเสาหลักของครอบครัวก็ทำให้สตรีเพศเกิดอาการถูกกดขี่และกล้าแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวมากขึ้น ดังนั้น ควรมีการศึกษาเรื่องสั้นของหลู่ซิ่นเพื่อขยายประเด็นอิทธิพลของแนวคิดปิตาธิปไตยต่อสังคมจีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20

2. การศึกษาวรรณกรรมของหลู่ซิ่นครั้งนี้ยังสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลในการสร้าง มานานุภาพ (Soft power) ต่อผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีนและประชาชนจีน อันจะนำไปสู่การยกระดับความสัมพันธ์ทางการทูต เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีนต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- Boonwas, N. (2000). *Lu Xun's Views of Chinese Society Through His Literary Works*. (Master's thesis). Thammasat University, Bangkok.
- Buddee, C. (2024). Influence of "Art for Life's Sake" on Isan Writing Production in the B.E. 2490s. *Thammasat Journal of History*, 11(2), 93-117.
- Campbell, J., & Moyers, B. (2008). *The Power of Myth*. Bangkok: Amarin Printing and Publishing.
- Charoentham, D. (2016). *A Comparative Study of Lower Class Women's Motherhood Crisis in Governmental and Non-governmental Social Welfare Institutions* (Master's thesis). Chiang Mai University, Chiang Mai.
- Chisolm, L. W. (1967). Lu Hsun and Revolution in Modern China. *Yale French Studies*, 39 (Literature and Revolution), 226-241.
- Deng, Z. (2020). Analysis of the Human Nature in Modern China based on Lu Xun's Works. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 497, 147-149.
- Freke, T., & Gandy, P. (2008). *The Hermetica : The Lost Wisdom of the Pharaohs*. Nonthaburi: Amarin Printing and Publishing.
- Gu, M. D. (2021). Lu Xun and Modern Chinese Literature in the Context of World Literature. *Journal of Modern Literature*, 44(2), 76-92.
- Horpijanaroen, S. (2020). *The Publishing of Modern Chinese Literature in the Present Time : Analyzing Through the Museum of Luxun, the Writer*. Bangkok: University of the Thai Chamber of Commerce.
- Huxley, A. (2013). *The Perennial Philosophy*. Nonthaburi: Amarin Printing and Publishing.

- Issarangkura Na Ayuthaya, N. (2006). *Chinese Communist Party before Establishing the People's Republic of China, 1921-1949*. (Master's thesis). Srinakharinwirot University, Bangkok.
- Jia, L. (2021). Lu Run and Modern China. *International Journal of Research Publication and Reviews*, 2(7), 1268-1271.
- Kalkaew, C. (n.d.). *Zhou Shuren*. Bangkok: Centre Publications.
- Khamriang, P. (1980). Lu Hsun and The Historical Periods of China. In *Wild Grass* (pp. 109-201). Bangkok: Kaopai.
- Kumar, N. (2023). Potential Conflicting Convergence of Maoism and Lu Xun's thought in the History of Modern China. *Educational Administration : Theory and Practice*, 29(4), 4085-4089.
- Kunphon, W. (2010). *The Concept of Wabi-Sabi in Zen Philosophy* (Master's thesis). Chiang Mai University, Chiang Mai.
- Leewira, A. (1979). Biography of Lu Hsun. In *Cannibalism* (pp. 39- 52) (2nd ed.). Bangkok: Songthang Group.
- Limpanusorn, P. (2003). Preface. In *Short Stories of Lu Hsun* (pp. 17- 28). Bangkok: Chumsilp Thammada.
- Lu Hsun (Zhou Shuren). (2000). *Lu Hsun's Poetry Anthology*. Bangkok: Sukkhapabjai.
- Lu Hsun (Zhou Shuren). (2020). *Call to Arms, a Collection of Lu Hsun's Short Stories*. (2nd ed.). Bangkok: Thai Quality Books (2006).
- Mao, Z. D. (1979). Studying Lu Hsun. In *Cannibalism* (pp. 254-269) (2nd ed.). Bangkok: Songthang Group.
- Merriam-Webster. (n.d.). *Dualism*. Retrieved June 18, 2025, from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/dualism>

- Na Thalang, S. (2014). *Folklore Theories : Methodology for Analyzing Legends and Folktales*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Nawachon. (1974). *Lu Xun Studies, Vol. 1 : The Life and Works of Lu Xun*. Bangkok: Khon Num Press.
- Orwell, G. (2013). 1984. London: Penguin Books.
- Orwell, G. (2017). *Down and Out in Paris and London*. Bangkok: Typhoon.
- Rydholm, L. (2022). The Worlds of Multiglossia in Modern Chinese Fiction : Lu Xun's "A Madman's Diary" and the "Shaky House". In Helgesson, S., Bodin, H., Alling, M. A. (Eds.), *Literature and the Making of the World : Cosmopolitan Texts, Vernacular Practices* (pp. 49-79). Bloomsbury Academic.
- The Royal Institute. (2013). *The Royal Institute's Dictionary B.E. 2554* (2nd ed.). Bangkok: Nanmeebooks.
- Thongbaiyai, K. (2016). *Middle Class, Populist Policy and Democratization : A Theoretical Approach*. (Master's thesis). Chulalongkorn University, Bangkok.
- Triasanawadee, S. (2001). *A Comparative Study of The Translated Versions of Lu Xun's A-Q Zheng Zhuan*. (Master's thesis). Chulalongkorn University, Bangkok.
- Truong, T. H. (2025). Chinese People's Way of Life in the Early 20th Century as Reflected in Lu Hsun's Short Stories. *Arts and Culture Journal of the Lower Moon River*, 14(2), 395-410. Retrieved June 18, 2025, from <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/acj/article/view/7980/5257>
- Wei, M. L. & Truong, T. H. (2024). The Study of Beliefs in the Naming of Ancient Chinese Wines. *Journal of Humanities and Social Sciences Uttaradit Rajabhat University*, 11(1), 27-44. Retrieved June 18, 2025, from <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/johuru/article/view/270552/184628>

- Samiennaree. (2024). *September 25, the Birthday Anniversary of “Two Revolutionary Intellectuals” : Lu Hsun - Chit Phumisak*. Retrieved June 18, 2025, from <https://www.silpa-mag.com/this-day-in-history/article20521>.
- Sathiankoset-Nakapratheep. (2008). *Hitopadesa*. Bangkok: Siam.
- Siangjong, P. (2014). Personality Disorders of Characters in Chinese Literature During the New Culture Movement (1918-1924). *Journal of the Faculty of Arts, Silpakorn University*, 36(2), 179-203.
- Suwangbut, S. (2013). Mother : The Origin of the Socialist Realist Novel. *Journal of the Royal Institute of Thailand*, 38(2), 225-241.
- Woradilok, T. (n.d.). Lu Hsun : The Immortal of Modern Chinese Literature. In *Broken Dreams* (pp. 94-104). Bangkok: Nanmee.
- Xiaoju. (2023). “Ah Q” : Lu Hsun’s Immortal Character because in Every Ara and Field, there is Ah Q. Retrieved June 18, 2025, from https://www.silpa-mag.com/culture/article_69033
- Yodkamonsat, S. (1997). Social Thoughts on the Middle Class in Thailand. *Journal of Social Sciences*, 30(2), 143–156. Retrieved June 18, 2025, from <https://digital.car.chula.ac.th/cujss/vol30/iss2/9>
- Yogananda, P. (2011). *Autobiography of a Yogi*. Nonthaburi: Amarin Printing and Publishing.
- Yu, G. (2019). A Brief Introduction to Lu Xun and His Short Stories. *US-China Foreign Language*, 17(8), 386-392.